

PREMS
CORONA

Nº 181

ARIANY

| Setembre - Octubre 1.992.

Ses
figues
de
moro

Que Ariany és es poble de ses figues de moro ningú ho posa en dubte, però figues de moro com aquestes tampoc se n'havien vistes mai; si vos hi fixau hi ha una figa que surt de sa fulla, cosa que es normal, però llavors n'hi ha vuit més (encara que no es vegin totes) que surten de sa primera figa, aquest fet és una cosa fora de lloc, ja que normalment ses figues surten de sa fulla i no d'una altra figa. Aquest exemplar ha estat collit a una figuera d'Ariany.

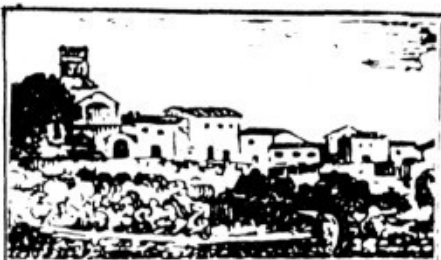
* El passat dia 30 de setembre ens va deixar l'amo en Joan Julià Ribot (Barben), era casat i tenia 69 anys.
Descansi en pau.

* El passat dia 11 d'octubre ens va deixar l'amo en Mateu Mestre Ribot (de Sa Cabaneta), era casat i tenia 80 anys.
Descansi en pau.

* El passat dia 14 d'octubre ens va deixar Fna. Jaume Tugones Mestre (Roig), tenia 68 anys, actualment esteia a Antà.
Descansi en pau.

NOTA: Les persones que estiguin interessades en que es publiqui qualche fotografia en aquest apartat, l'han de fer arribar a la redacció de la revista.

* El passat dia 12 de setembre es varen casar en Cosme Josep Nigonna Fiol, de Sant Joan; amb na Bàrbara Genovart Riutort d'Aniany.
Enhorabona.

ARIANY

Revista Local Independent.

Plaça de la Creu nº 2

07529 Aniany.

Teléf.: 56 12 87.

D.L.: M 207-1971.

Grup de Redacció:

Gabriel Frontera Mestre.

Jaume Taberner Ribot.

Catalina Pont Julià.

Joan Molines Julià.

Margalida Taberner Ribot.

Tomeu Bauçà Frontera.

Imprimeix:

Apóstol y Civilizador. Petra.

Nota:

La revista no s'identifica amb els diferents escrits que en ella apareguin, aquests expresen únicament l'opinió dels seus autors.

Pluviòmetre

SETEMBRE

Dia 15 .... 9 l.

Dia 16 .... 3 l.

Dia 23 ....20 l.

Dia 27 .... 2 l.

Total ....34 l.

OCTUBRE

Dia 3 .... 5 l.

Dia 4 ....18 l.

Dia 5 .... 5 l.

Dia 8 .... 2 l.

Dia 9 .... 6 l.

Dia 10.... 7 l.

Dia 13.... 2 l.

Dia 14.... 3 l.

Dia 15....10 l.

Dia 19.... 4 l.

Dia 21.... 4 l.

Total ....64 l.

* El passat dia 11 d'octubre, varen fer la Primera Comunió n'Antònia Bergas Socies i na Catalina Bergas Socies.

"Sa Nostra" obsequia a la Premsa Forana

La Caixa d'Estalvis de les Balears "Sa Nostra", ha obsequiat a l'Associació de la Premsa Forana de Mallorca amb els 20 toms del diccionari "Espasa Calpe", els quals han passat a integrar la biblioteca de la seu de l'Associació a Sant Joan.

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

A la passada Fulleta vérem una mica l'origen i significat dels Cossiers. Ara que ja tenim aclarits aquells conceptes podrem veure un poc que són els Cossiers a Mallorca i, sobre tot, en el pobles que encara els conserven.

Avui per avui els Cossiers surten a cinc pobles de l'illa: Algaida, Montuïri, Pollença, Manacor i Alaró. Es pot dir que totes aquestes colles tenen unes característiques pròpies tan en els seus balls com en el seu vestir; però sempre hi ha un lligam comú que farà que tots els Cossiers reuneixin una sèrie de components que els unifica i els identifica com a tals, per exemple els elements femenins en el vestit, el número de balladors, presència d la Dama, etc.

Pel que farà a les dades històriques la primera documentada està reflexada a un llibre titolat: "Història de Sóller" del que és autor Mn. Rullan i Mir. Allà s'explica que el 1544 els Cossiers sollerics sortien a la processó del Corpus. De tota manera aquesta data sols serveix de referència, ja queestic ben segur que en anys molt més anteriors els Cossiers de Mallorca ja acompanyaven el Santíssim a la processó.

Si bé era normal que els balls es fecin pel Corpus als darrers segles han sortit el dia de la festa patronal. Tots els Cossiers surten a fer les seves ballades a l'entorn d'una festa religiosa de la qual no s'ha de deslligar jamai i que soi coincidir, com dic, amb la festa del patró o patrona.

Així a Algaida surten per l'ofici de Sant Jaume (25 de Juliol) a Montuïri el dia de Sant Bartomeu (24 d'Agost) a Manacor no tenen una da'a concreta i solen sortir dins el contexte de la Fira de Maig, a Pollença el dia de la Mare de Déu dels Angels (2 d'Agost) i a Alaró el dia del patró Sant Roc (16 d'Agost).

Així i tot existeix el costum (Algaida, Montuïri) de fer ballades el dia de la víspera de la Festa. Recorren tot el poble acompanyats del dimoni, que per cert, té un paper molt important ja que ve a esser en definitiva el que els obri el pas, fa lloc perque puguin ballar i manté l'ordre a força de llanderades que maneja ben rabent contra els que badoquen o empipen.

S'ha de dir que a Algaida per tradició els Cossiers també ballen el dia de Sant Honorat (16 de

Gener) i a Montuïri el dia de l'Assumpció (15 d'Agost).

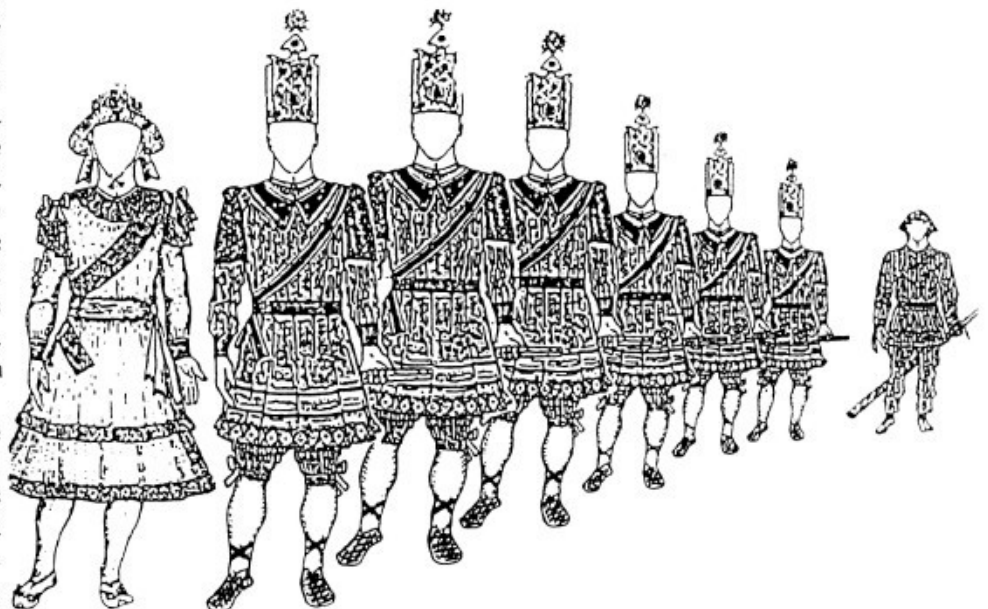
Els balls també varien de poble a poble, però tots mantenen l'anomenat "L'Oferta" que tal vegada sia el més representatiu de tots, i que és l'únic que només es pot ballar a l'interior de l'església i que s'executa a l'ofertori de la missa.

En els pobles on encara es mantenen són considerats els senyors de la festa.

La gent els estima i comprèn el significat de guardar aquest tresor tan antic que encara conserven i que els identifica com a poble i comunitat.

Vet aquí els trets més importants d'un ball pagà que ha arribat fins als nostres dies "cristianitzat" i formant part del devenir festiu de Mallorca.

Francesc Vallcaneras.

ELS COSSIERS D'ALARO.

El Pare Jaume Tugores, home complaent

Entre els testimonis veritables i afectuosos que la seva mort, dolçament acceptada, motivarà vull aportar corralment el meu, mitjançant fets comprovables.

De les relacions personals i freqüents, durant la meua estança a Ariany seria fàcil concretar i magnificar gests convergents amb el concepte que d'ell se té; per això consider més adient sols manifestar la col·laboració amb la Parròquia, almenys, durant quasi dues dècades.

Sempre amablement acollí lo que li vaig suggerir o demanar, sobretot cal destacar:

En les anades a Ariany tocava mare a la Rectoria, lo mateix feia amb els seus familiars i coneguts i sempre resplendent d'afecte e interès per tots.

Participà en les celebracions més destacades, i quan degut a les circumstàncies no podia, feia arribar la seva adhesió; record que en la commemoració dels 250 anys de la iniciació de la construcció de la nau central del temple, malgrat no li fou possible participar-hi, pel seu compte aconseguí la següent Benedicció:

"Beatísimo Padre:

Mateo Amorós, Pbro., Párroco y Feligreses de Ariany (Mallorca) con motivo de los 250 años de vida religiosa de la comunidad cristiana de dicha Parroquia humildemente suplican de vuestra Santidad una especial Bendición Apostólica como prenda de gracias celestiales".

En el 25 aniversari de la mort de Mn. Martí Truyols escrigué un adequat i carinyós article en el "Heraldo de Cristo".

Per indicació seva, la Junta Provincial de la T.O.F., que ell presidia, endemés de celebrar en el seu benvolgut poble la segona Jornada de Fraternitat, fou el 20 d'abril de 1969, col·laborà en mil ptes. per les obres del Local Parroquial, donatiu a les hores considerable.

Quan era a Ariany en tot es podia confiar en ell, tant és així que a l'any 1971 celebrà l'Eucaristia i ses Beneïdes de Sant Antoni.

Si prou significatives són les expressions precedents, mereix destacar, més que més, l'estima i aportació al Full Parroquial amb les següents col·laboracions:

El sermó glosat a l'Eucaristia de Pasqua de 1970:

Si de Déu heu escoltat
la Paraula proclamada,
no volgueu tenir tancada
l'ànima a qui ha parlat...

Bons paisans arianyers,
vos deman en aquest dia
que la vostra vida sia
de cristians vertaders...

Santes festes, les d'enËuany,
bones Pascos, sempre en Déu,
és així el desig meu,
Rector i amics d'Ariany.

En 1972 en motiu de la Primera Comunió del seu nebot Jaume Dalmau Tugores li dedicà una poesia, vet aquí una estrofa:

A l'altar, per entre els ciris
s'han besat ramells de lliris
i nards de fina blancor,
exhalant íntima essència
han fet honor, reverència,
a la suprema excel·lència, del Sagrament de l'Amor...

En els 50 anys de la mort de Mn. Miquel Costa i Llobera (1972) la fulla parroquial ens alegrava amb un article seu referent a l'altíssim poeta:

"... jo no sé si l'esperit artístic d'en Costa i Llobera va romandre mai embadalit davant el pintoresc paisatge del nostre poble; però m'atrevesc a pensar que les muses també hi haurien estat altament propícies... ¿Vos imagineu, per exemple, el compositor... aturat dins la placeta de davant la nostra església parroquial, aturat, sí, però agradosament sorprès i atordit, alçant i allargant la seva mirada penetrativa cap als corpulents i vistosos pins, o vers les variades vistes panoràmiques que des de la susdita plaça -lloc privilegiat- es destrien tan i tan bé?"

Acaba amb unes consideracions:

a) Talment com ho va fer en Costa, duguem i cuidem dins el nostre cor la flor fina i perfumada de l'agraïment...

b) Mirem de viure el nostre cristianisme amb la intensitat espiritual de Mn. Costa i Llobera. N'és un exemple lluminós...

c) Sapiguem llegir dins les marevelles de la naturalesa les petjades, els atributs, del Creador...

Tal volta la seva aportació més destacable són cinc articles titulats "Ariany, Franciscà i Missioner".

En el primer destaca la transcendència franciscana a la localitat a través dels anys, i la incidència dins l'Ordre iniciada pel P. Joan Baptista Mestre que durant el seu mandat de Provincial es construí (l'any 1663) "L'Escalera grandiosa i artística del Convent de Sant Francesc de Ciutat".

Don Francesc Torrens, Pvre.; en els seus "Apuntes Històrics de Ariany", 1915, diu d'ell: "Docto en la Càtedra, elocuente en el pùlpito, ejemplar en el claustro, expedito en los negocios, logró el P. Mestre un nombre y un aprecio general... En 1674 fue uno de los testigos que declararon en el proceso formado por los jueces apostólicos para la beatificación de la V. Sor Catalina Tomás".

Suggeresc que s'hauria d'intentar donar a conèixer més aquest prelar franciscà ja que en l'aspecte intel·lectual és l'erudit més significatiu de la història arianyera.

Com expressió del franciscanisme local aportà el fet que el 2 de maig de 1909 el P. Arnau Rigo posava el cordó i l'escapulari a 45 arianyers i a 149 arianyeres.

En la peregrinació dels terciaris a Lluc, l'any 1911, sols d'Ariany, n'hi anaren més de cent, tots a peu o en carros i carretons.

En el segon article: Centenari important. Es refereix a la instal·lació de l'arribada de les monges a la localitat.

"Dia 20 de juliol de l'any 1873, els capellans (amb creu alçada), les autoritats civils ... arribaren fins a la cova de Son Bachs. Allà esperaven la Mare General de les Franciscanes, la qual venia acompanyada de les dues monges fundadores: Sor Coleta Adrover i Sor Lúcia Ramis.

El Pare Jaume Tugores, E.P.D.

En la tercera col·laboració descriu la benedicció de la nova capella presidida pel Rnd. D. Antoni Maria Massanet (Visitador de la Congregació i, més tard Bisbe de Segorb); concreta les diferents donacions, sobretot imatges per la capella.

La quarta entrega, consisteix en el sermó que fa,

Cançons dedicades al meu cosí Jaume

Aquestes gloses les he fetes en motiu de la mort del meu cosí Jaume.

Joan Frontera.

El Pare Tugores era,
un frare ben acabat,
i llavors ben respectat,
per tota Mallorca entera,
perque sa seva carrera,
era de Pau i Bondat.

Per tot el món va predicar,
amb fe de Déu verdadera,
perque sa seva quimera,
era de moltes ànimes salvar.

Déu del Cel que és bondadós,
un lloc li haurà estorjat,
i en el Cel ja l'ha cridat,
perque el Cel és molt hermós.

Jaume en el Cel ara estaràs,
com un clavell ben florit,
perque ets un frare distingit,
i ara Déu ja t'ha elegit,
i un àngel més tú seràs.

Te tenc a sa memòria,
Jaume mai t'olvidaré,
Déu vulgue que com tot arianyer,
tots mos vegem a la Glòria.

el 22 de juliol de 1973, amb motiu del centenari de la fundació de les Franciscanes a la localitat.

És un himne de gratitud per l'estança i la feina difícil de mesurar, de les monges durant la primera centúria:

"Bé valia la pena, dir-los de tot cor: benivolgudes i distingides benefactores d'Ariany i Déu faci que pogueu seguir entre nosaltres molts i molts d'anys! així sia".

En la darrera aportació ens recorda a Sor Margalida del Cor de Jesús Serra Pol:

"Sempre fou "la mestra" de les monges i durant 9 anys (1930-36 i 1942-45) tingué el càrrec de Superiora del Convent".

En la seva llarga permanència de més de 15 anys, tots els arinyers vislumbren que era tot ella una religiosa amarada de virtuts i d'amor a Déu i als altres.

"... dins l'esplet extraordinari de vocacions franciscanes que ha tingut el nostre poblet, hi ha un nom que mereix ser escrit en lletres d'or: Sor Margalida del Cor de Jesús! Sabia orientar, animar i convèncer. Sabia dur cap a Déu".

La Fulleta d'agost de 1973 publicà un testament prou interessant, perque és un reflexe d'aquell temps, fet el 12 d'octubre de 1766, "... escrit per cert amb una lletra envitricollada i emprant un mallorquí ben distint del d'ara..." Com sempre aprofita l'ocasió per donar un ramell de bons consells: "Resulta fàcil observar-hi (en el testament), per exemple, la fe en la vida eterna, l'esment en deixar arreglades d'hora les coses temporals i espirituals, i l'amor a la pròpia Parròquia ¿Ens fa gens de nosa tenir-ho en compte? Crec que no".

Les relacions seguiren essent afectuoses, malgrat que les visites a Ariany de cada dia eren menys assidues, degut a les nombroses ocupacions i a la manca de salut; deixar de col·laborar en aquesta publicació. Últimament ja molt empès per la malaltia tingué l'atenció de col·laborar en el número 177 del gener-febrrer d'aquest any amb un glosat titulat "Donar una mà".

Adéu, bon amic Jaume, en la seguretat que empraràs els mitjans celestials de comunicació per seguir sembrant la bona llavor del franciscanisme més evangèlic.

Mateu Amorós, Pvre.

Recordant al pare Jaume Tugores Mestre, TOR.

El dia de Sant Francesc ma mare me va dir "com es nota que el Pare Jaume està malalt, sempre me donava els molts d'anys, mai s'oblidava".

Aquest comentari me va recordar l'amabilitat i delicadesa del frare de Ca'n Roig. Es caracteritzava per l'amabilitat i el detall humà. Era tan amigable i festós!

El vaig imaginar com un ble que s'ananava apagant. Ja mai el tornaria veure entrar pel portal de ca nostra, ni sentir la seva familiaritat entorn de la taula.

Vaig comentar a ma mare que d'ell he après a acostar-me a la gent i m'agradaria tenir la seva sensibilitat.

Deu dies després, la nit del 14 d'Octubre, va morir a Artà, on 40 anys abans havia començat el noviciat com a frare franciscà.

El Pare Jaume va néixer a Ariany dia 7 de Març de 1924, fill de Josep i Antònia.

Després d'haver estudiat el Batxiller a l'Institut Ramon Llull de Palma, va obtenir el títol de Practicant en Medicina i Cirurgia per la Universitat de València, l'any 1946. Sis anys després va decidir fer-se frare franciscà, amb els quals va estudiar Filosofia i Teologia. L'any 1958 fou ordenat sacerdot.

Com a frare i sacerdot va tenir moltes responsabilitats: Professor de franciscanisme,

Vice-director i Administrador de la revista "Heraldo de Cristo", Assistent regional i provincial de la TOF, Conciliari diocesà de les Conferències de St. Vicenç de Paül, Procurador Provincial de les missions TOR, Director del Departament d'Apostolat i Missions de la CONFER Nacional, Assistent Eclesiàstic de la Secció Espanyola de l'Obra "Ayuda a la Iglesia Necesitada", etc.

En totes les feines sempre es va destacar per l'interés que hi va posar.

Des de el 87 residia al convent d'Artà, i el mes de Juliol passat li diagnosticaren un tumor cerebral que, gràcies a la seva fe, l'ha menat cap a la Casa del Pare. Com a bon franciscà, va voler sabre del mateix metge si el que tenia era greu, i una vegada assebetat de la gravetat de la seva malaltia, se va anar preparant, no per morir, si no per viure la seva mort com a darrera ofrena feta a Déu Pare. Aquests darrers mesos han estat tota una litúrgia de preparació i vivència de la seva trobada amb el Senyor.

Puc dir que tots els que hem tingut la sort de visitar-lo, durant la seva malaltia, hem après una lliçó viva de la força de la fe. Fe, que n'estic ben segur, l'ha empès cap a l'abraçada eterna amb Déu. Gràcies per tot, Pare Jaume.

Pere Ribot Mestre, T.O.R.

Cançons dedicades al meu cosí Jaume

Aquest aplec de cançons les vaig fer anel d'una visita al meu cosí Jaume quan esteia ingressat a una clínica de Palma.

He de dir que posteriorment el vaig tornar a visitar a Artà i personalment les hi vaig llegir, aquesta visita va esser vuit dies abans de de que es morís, ell les va escoltar i encara que amb dificultats, hem va donar l'enhonabona.

Joan Frontera.

Un divendres dematí, dia set d'agost era, que vengué en Joan Frontera, a sa clínica i no per discutir, era per veure es cosí, i sa teva salut que tal era.

Jaume me vaig alegrar,
quan sa porta vaig obrir,
i "en frente" te vaig distingir,
i es teus braços se varen aixemplar.

Jo m'en vaig anar content,
com tú ja pots suposar,
en que molt no poguéssim xerrar,
lo que si vaig reparar,
que ben cuidat havies d'estar,
perque estaves en bona gent.

Amb un "cuidado" especial,
llavonces ben acompanyat,
amb dues senyores ja d'edat,
i cada dia ben afeitat,
amb una gran netedat,
que això és lo més desitjat,
quan un se troba un poc nial.

Si un bones relacions té,
per tot sempre és agradat,
i un frare com tu acertat,
sempre per tot hi cau bé.

Supòs que bé et varen cuidar,
perque t'ho tens merescut,
i si un abans sembra bon fruit,
un dia el se pot menjar,
i ara Déu te darà sa mà,
perque victòria puguis cantar,
quan sa malaltia hakis vençut,
i amb alegria i salut,
tu et puguis tornar passejar.

Jaume sé que hem toca a mí,
pregar per tú i fer rogatives,
jo et faig aquestes poesies,
perque t'estim com a cosí,
i pens que si ho faig així,
unirem ses alegries.

Ara ja vaig a acabar,
i en mans t'ho entregaré,
i a n'es mateix temps t'ho llegiré,
si tú no ho pots descifrar.

Aquesta és sa darrera,
perque més no vull seguir,
però pensa que tens un bon cosí,
que ho és en Joan Frontera.

CRISI PP-UM

Si haguéssim de destacar un tema del qual Ariany n'és protagonista, sens cap dubte que pensaríem tot d'una amb la crisi PP-UM que va quedar oberta el passat 9 de setembre amb la destitució de Maria Antònia Munar com a Consellera de Cultura i que segurament acabarà, si no ha acabat ja a hores d'ara, amb el nomenament del nostre batle, com a Secretari General d'UM i com a vice-president del Consell Insular de Mallorca.

Entre aquests dos fets, han passat moltes coses i algunes d'elles un poc inexplicables.

No sabia, fins que li vaig fer l'entrevista que publicam a n'aquest número, quins pensaments li passaven pel cap a n'EN Toni, però vist desde defora, jo diria que s'ha aficat dins un bon bullit, o li han aficat, o s'ha trobat enmig i no ha sabut, de moment, com sortir-ne.

Tots coneixem a n'EN Toni. El consider una persona molt reflexiva que pensa les coses un parell de vegades abans de dur-les a terme i que per altra part, sempre ho ha volgut tenir bé en tothom, d'aquí el que fins fa poc temps fos independent i no volgués estar afiliat a cap partit.

Sempre havia sentit una debilitat cap a n'En Cañellas i que s'afiliàs a UM, em va sorprendre, però amb això de política, mai s'ha de dir la darrera paraula.

Actualment, és un dels responsables de que els pactes entre PP-UM es duguin a terme.

Sembla una traició a Maria Antònia Munar, el que anàs el matí a firmar el manifest d'En Cañellas i que després a la nit la recolzàs completament i tancàs files entorn d'ella. Sembla allò de nedar i guardar la roba, o allò de servir a dos senyors, o... tenir-los ben posats i ésser conseqüents.

Particularment, m'hauria agradat més fos d'una altra manera; crec que ja està bé de que En Cañellas hagi de fer i desfer com i quan li convengui. UM, hauria d'agafar una personalitat pròpia i no anar sempre a remolc de lo que vulgui l'Amo. L'UM, sembla un grup de batles, arreplegats per ajudar a aconseguir una majoria i després quedar a l'aguait de lo que decidesqui En Cañellas i també crec que tal volta seria millor per UM, deixar el PP i anar a formar una autèntica força nacionalista juntament amb CB, UIM i PSM. Potser així, es podria aconseguir alguna cosa vàlida per Mallorca i es podria començar a pensar amb utopies, però...esperem aconteixements.

En el fons, l'únic que em sabia greu de tot això, seria que En Toni en sortís mal parat. No s'ho mereix.

ARA FA 25 ANYS

Encara que sia en retràs, ja que els fets varen ocórrer el 11 de Juny de 1967, hem de significar que ha fet 25 anys, efe-

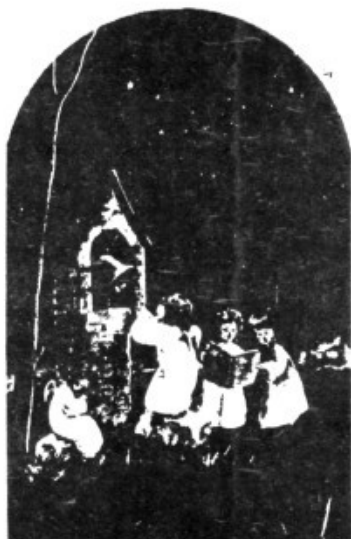
mèride a tenir en compte, que es va beneir la primera pedra del Local Parroquial.

Quan es produí aquest aconteixement, pocs podíem preveure que a hores d'ara, aquella obra començada amb il·lusió i amb una finalitat de tenir un lloc de trobada per la joventut, hagués d'acabar com està acabant, amb la sala de teatre a punt de fer aigua per tot, un bar tancat a l'espera de futures determinacions i unes sales infrautilitzades per la 3ª Edat, que tal volta hauria estat millor quedassin com havien estat sempre.

No sé qui té raó, ni si hi ha culpables, lo que sí sé, és que és una pena que vint-i-cinc anys d'il·lusió hagin d'acabar així.

El mateix dia que es beneí la 1ª pedra del Local, també es beneí el rellotge que actualment tenim al campanari de l'església.

Aquest rellotge, té un poc d'història. Tot va començar arrel de la instal·lació dels altaveus, feta mitjançant una col·lecta al poble. Varen sobrar uns

**BENDICIÓ SOLEMNE
DEL
RELOJ DEL CAMPANARIO
Y
PRIMERA PIEDRA
DEL
LOCAL SOCIAL PARROQUIAL**

ARIANY - 11 Junio 1967

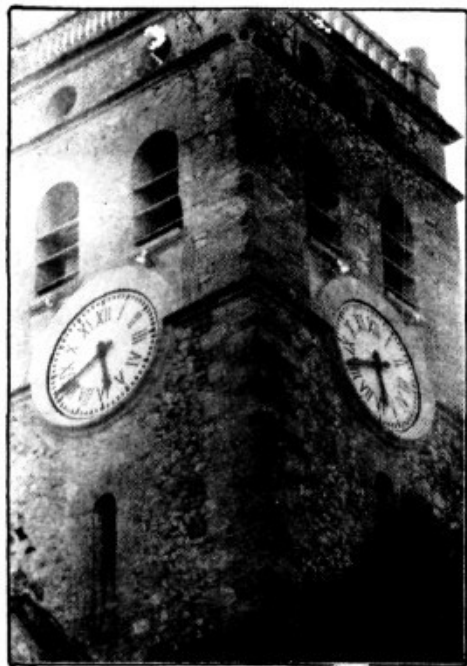
En motiu de la benecció del rellotge del campanar i de la primera pedra del Local, es varen imprimir aquests recordatoris.

diners i es va determinar posar fil a l'agulla per un rellotge al campanari.

D. Pere Julià, coneixia al rellotger Fernandez i li proposà la idea, que acceptà immediatament de bon grau.

D. Joan Genovart, va pagar les motllures de pedra de les esferes i així fou que dit i fet, el 11 de Juny de 1967, es va beneir el rellotge, essent padrins de l'aconteixement, Madò Xisqueta aleshores la persona més vella del poble i un infant de Primera Comunió, que a n'aquests moments, no record qui pogués esser.

El 061

Abans de final d'any, el Insalud contarà amb aquest telèfon, per atendre les emergències sanitàries.

Aquest servei, contarà les 24 hores del dia, amb la presència d'un metge que en tot moment aconsellarà lo millor pel malalt. De lo que es tracta, és d'aconsellar les persones que atenen a un malalt o accidentat a fi de que aquest no sia perjudicat. El metge, aconsellarà als qui estiguin devora el malalt, lo que poden o no poden fer i endemés, s'encarregarà de coordinar el transport de malalts als hospitals.

Crec que és un número que hem de tenir sempre a mà ja que no sabem mai a lo que ens podem veure abocats i els primers moments d'un accident, poden esser vitals pel futur de la vida de l'accidentat i és molt important tenir el consell d'una persona autoritzada com seran els metges del 061
FRA JAUME TUGORES T.O.R

Dia 14 d'Octubre, ens deixà un gran entusiasta i al mateix temps col·laborador esporàdic d'aquesta Fulleta; m'estic referint a Fra Jaume Tugores T.O.R.

A altres apartats d'aquest número, es detalla un poc la seva intensa vida i fets, jo des d'aquí, únicament vull expressar l'agraïment cap a ell, per l'estima en que ens va tenir i recordaré sempre, la darrera vegada que em visità i parlàrem de col·laboracions seves per la revista i concretament, un estudi damunt tots els franciscans arianyers al llarg de la història, tema que ell coneixia perfectament i que segurament haurà deixat embastat dins qualche calaix, però per desgràcia no podrà sortir a llum.

Gràcies pels vostres ànims i que aquella mà que demanàveu per "Sa Fulleta" a la vostra col·laboració del passat número de Gener-Febrer del 92, ens arribi ara, mitjançant les vostres pregarries des de les Altures.

S'ESBART DE S'AUBERG A PALMA

El passat 17 d'Octubre, va tenir lloc a Palma, la Processó del Carro Trionfal de la Beata. Enmig d'una àmplia mostra de carrosses i comparses, més de 70, hi desfilà el grup de ball arianyer, "S'Esbart de S'Auberg" que va oferir als ciutadans, una mostra del seu repertori al llarg de tot el recorregut, essent molt aplaudits en tot moment.

VERGONYA DE LA S.D. ARIANY

El diumenge 11 d'octubre, la S.D.Ariany, jugava a Maria de la

Salut i tot transcorria amb normalitat, entrades fortes a part i anàvem empatats 1-1, fins què a un moment donat, l'àrbitre del partit, Sr. Alexandre Pino, va xiular un penalti en contra nostra. A partir d'aquest moment, allò va esser Corea, ja què va haver-hi agressions a l'àrbitre per part de jugadors de l'Ariany i posterior invasió de camp per aficionats del nostre poble, amb el resultat de 5 expulsats i suspensió del partit.

Com a arianyer, soci de la S.D.Ariany i gran aficionat al futbol, sent una autèntica vergonya. No hi ha cap fet, ni tan sols la senyalització d'un penalti inexistent, què justifiqui la violència. Des del moment que hi ha agressió, es perd tota raó possible.

Cal prendre determinacions; un esportista que és capaç d'agradir a un altre, no ha de poder sortir mai més a un terreny de joc. Abans que esportistes, hem d'esser persones i dubt de què el nivell del nostre equip actual, a n'aquest aspecte, no sia actualment, bastant baix.

Hem estat uns quants anys, guanyant el premi a l'esportivitat, com equip més net de Mallorca, però anàvem fluixos de resultats. L'any passat, ja vàrem millorar els resultats però en canvi, l'esportivitat ja va passar a un segon terme i enguany només duim dos partits i ja veis la que hem armada.

Jo dic, preferesc mals resultats i sortir sempre amb so cap alt com fins l'any passat, a bons resultats, a canvi d'escàndols i targetes constants.

Val la pena reflexionar; hi són a temps!

ARIANY DE CADA DIA MÉS BUIT

Dia 21 d'Octubre, l'Informatiu Balear, va donar un reportatge damunt cases deshabitades de Mallorca amb la sorpresa per nosaltres arianyers, de què Ariany, és el poble capdevanter a n'aquest aspecte, ja que el 30 %

POLICIA MANCOMUNADA

de les cases d'Ariany, estan buïdes.

No és que sia una conclusió molt agradable que diguem, però és la crua realitat. Els pobles es van envellint i els joves han de sortir a fora per trobar feina abandonant el poble.

Io fotut del cas, és què si no canvien molt les coses, té difícil sol·lució.

ARA FA 50 ANYS

El passat 30 d'Agost, també va fer 50 anys, que es beneiren els tres finestrals que hi ha a l'església i així consta a uns apunts històrics de D. Toni Rubí:

El dia 30 de Agosto de mil novecientos cuarenta y dos, fiesta de la Titular y Patrona Ntra. Sra. de Atocha, fueron bendecidos antes de la misa Mayor dos grandes ventanales, colocados en la parte superior de los brazos del crucero de la Parroquia, representando a la Sagrada Familia en su casa de Nazaret el del lado del Evangelio y el misterio de la Asunción del Señor, el del lado de la Epístola y además, otro de menor tamaño representando a Ntra. Sra. de Atocha, colocado sobre el portal mayor, con una inscripción alusiva al do-

Sembla esser, que lo de la Policia Mancomunada, va vent en popa. Després de la reunió de batles de la Mancomunitat amb En Francesc Gilet, conseller adjunt a la presidència, aquest va indicar que hi ha acord entre tots els punts del conveni entre la Mancomunitat i el Govern. El pròxim, és portar aquest conveni al Consell de Govern per a la seva aprovació.

El Govern aportarà 40 milions els propers 4 anys de la següent manera: Enguany, 2 milions, 17 l'any 1993, 10 el 94 i 10 el 95. Per la seva part, els ajuntaments hauran d'aportar 4 milions cada any pel manteniment del servei.

La seu, estarà ubicada a Sineu considerat el cor del Pla i constarà en principi de 12 policies, 2 cabos i 1 sargent i es preveu que començarà a funcionar el Febrer del 93.

Biel Tovell.

SOL·LUCIONS ALS PASSATEMPS

TEST CULTURAL.-

- 1) 1908
- 2) 1910
- 3) 1911
- 4) 1927
- 5) D. Martí Truyols

LLETRES CREUADES.-

HORIZONTALS.- A) R. B) Rar. C) Peter. D) Manacor. E) Mare. Ònic. F) Regalim. G) Tabac. H) Rar. I) T.

VERTICALS.- 1) M. 2) Mar. 3) Paret. 4) Renegar. 5) Rata. Abat. 6) Recular. 7) Rònic. 8) Rim. 9) C.

LLETRES BARREJADES.-

F	E	A	R	I	B	O	D	A	
E	D	K	L	D	A	R	D	E	R
R	B	A	U	Z	A	I	N	O	S
R	C	U	S	V	A	G	I	G	L
E	X	K	O	U	S	L	M	P	J
B	C	N	C	V	I	N	E	O	U
M	E	S	T	R	E	C	S	A	L
G	A	B	N	A	E	N	L	O	I
P	A	R	O	L	A	F	D	E	A
A	R	I	F	S	V	J	U	L	E

Ventanal de La Sagrada Família.

Ventanal de L'Assumpció del Senyor.

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR

En aquest article tractarem un poc damunt els pous públics d'Ariany, que tanta importància tengueren en es seu temps, encara que avui ja no s'usin per sa funció per sa qual es varen fer.

Dins es terme d'Ariany hem pogut constatar s'existència de 5 pous públics i són ets següents: es Pou Bo, es Pou Jurà, es Pou des Canyar o de sa Figuera, es Pou d'ets Iguals i es Pou Pomer; tots aquests pous es deien pous de greixina, es pous de greixina es diferencien d'ets pous de vena perque es de greixina sa vena que du s'aigo és més petita que sa vena d'ets altres.

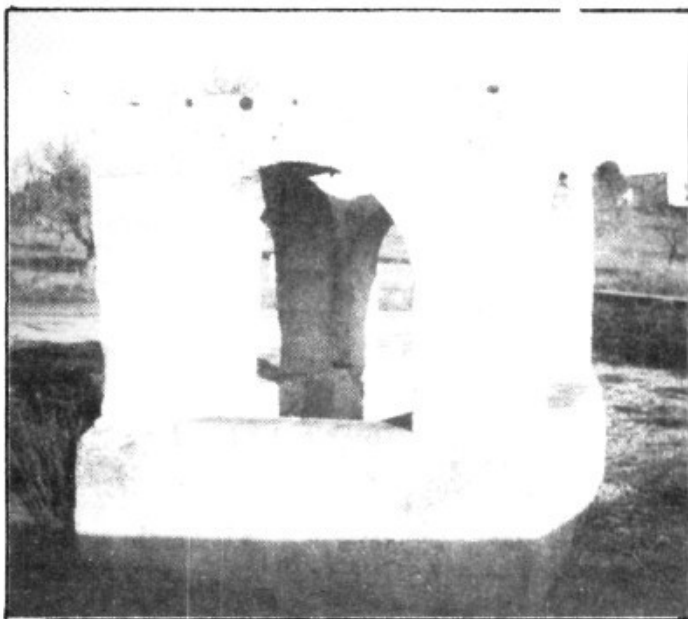
Es que han tingut una funció més important i que actualment estan en més bon estat són es Pou Bo i es Pou Jurà.

Aquests dos pous segurament per sa proximitat en es nucli urbà d'Ariany i ja que ses cases no tenien cisterna, foren es que compliren sa funció més important; com a cosa curiosa s'ha de dir que un entreteniment d'ets allots d'aquell temps era anar en es pous a caçar es gorrions que hi havia dins es forats de sa paret d'es pou, tots dos estan situats a sa sortida d'Ariany en direcció cap a Petra. Es primer que trobam és es **Pou Bo**, aquest pou era es que tenia s'aigo més bona per beure, era una aigua molt fina, segons fonts orals consultades, d'aquí segurament li ve es nom de Pou Bo, aquest pou té forma ovalada i té es coll en forma rectangular, aquest coll està rematat a sa part superior amb 4 arcades, una a cada costat des rectangle, de cada arcada hi penjava una corriola amb es corresponent poal, a un costat des coll, no fa gaire temps que hi havia una pica de pedra, però un dia va desaparèixer de sa nit a n'es dia sense que ningú en sàpiga res.

Ses mides de sa boca des pou són, sa part ample fa 2'20 metres i s'estreta 1'50 metres, ses quatre arcades varien entre 1'07 i 1'20 metres d'altària i entre 1'18 i 1'28 metres d'amplària, s'altura total d'es coll és de 2'25 metres, sa llargària fa 2'70 metres i s'amplària 2'10 metres.

Aquest pou és es més vistós des de es punt de vista estètic i monumental, és una llàstima que estigui un poc descuidat.

Es mètode per anar a cercar s'aigo d'aquest pou era amb ses someres que les posaven ets "arganels" (indumentària que servia per portar ses gerres) i les posaven dues gerres a cada part.

Es Pou Bo.

Sa pica que hi havia aferrada a n'es pou era per abeurar ses bèsties.

Quan s'aigo s'estrenyia feien un "bando" que no anassin a cercar aigo amb botes a n'es pou Bo, ja que s'aigo que es trasportava amb ses botes era per regar o per rentar i com que s'aigo d'es pou Bo era molt bona per beure s'aconsellava que es regàs i rentàs de s'aigo d'es Pou Jurà.

Si seguim sa carretera cap a Petra a uns 400 metres des Pou Bo trobarem es **Pou Jurà**.

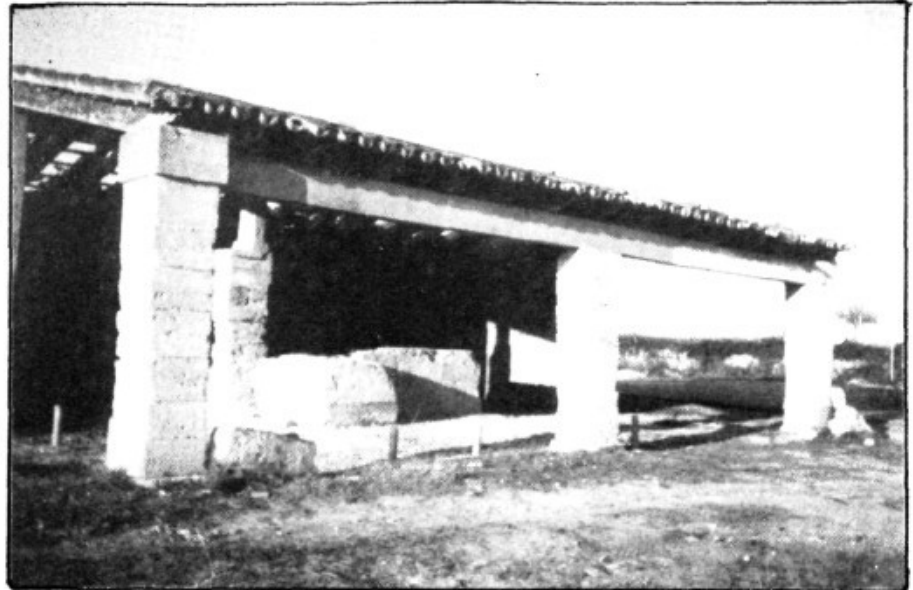
Aquest pou pareix que és es que ha estat més mal tractat per sa història i alguns fenòmens vandàlics.

Per començar, aquest pou està davall una porxada de 9 metres de llargària per uns 7'50 metres d'amplària, aquesta porxada està tancada per sa part de darrera i pes costats fins a sa meitat, a sa part de davant aguanten es porxo tres columnes.

Es pou està situat més o manco enmig d'es porxo, sa forma d'es pou és rectangular i ses mides són 2'80 metres de llargària per 1'25 d'amplària, es coll són dues filades de marés.

Fa uns quans anys que tota sa part frontal i es laterals des porxo esteia envoltat de piques per rentar o abeurar ses bèsties, actualment de 10 o 11 piques que hi havia només en queden dues, ses altres les han robades, també es conserva una pica més petita que està aferrada a n'es coll des pou; ses mides de ses piques que hi ha són 1'42

Aquest és el Pou Jurà i un gràfic que ens mostra com és l'interior des porxo.

metres de llargària per 0'64 metres d'amplària més o manco. És una llàstima que això no s'hagués cuidat un poc abans ja que es vandalisme ha acabat amb ses piques d'es pou Jurà i s'única que hi havia a nes pou Bo.

Darrerament una ventada ha fet malbé ses teulades, cosa que si no s'arreglen aviat serà sa fi de sa porxada.

Mos han contat que sa gent anava a fer bugada a nes Pou Jurà i estenien sa roba o sa llana des matalassos per damunt uns romagués que hi havia. S'aigo d'aquest pou era de menys qualitat que sa de s'altre, cosa que feia que aquesta aigo no s'empràs per beure ses persones.

Per treura s'aigo hi havia una corriola àmb una corda que tenia un poal a cada cap, i mentres en buidaven un s'altre s'umplia.

Un altre acte que en certa manera també podríem considerar de vandalisme i que tothom recorda és que damunt ses tres columnes de davant es porxo hi havia una jàssara de nord de més de 9 metres de llarga i s'ajuntament de Petra la s'en va dur per fer una gran taula que encara avui hi ha a la Sala de Petra, aquesta biga la varen substituir per una de ciment, sens dubte aquest acte demostra una vegada més lo que era Ariany per Petra.

Aquest pou i es seu porxo han estat molt de temps posada de gitanos que venien amb sos seus carros i romanien llargues temporades a n'es pou Jurà, aquests gitanos feien sa vida allà i en de dia montaven com un circ per sa plaça d'Ariany i segurament d'altres pobles, ballaven i feien lo que sabien fer.

Fins no fa gaire temps quan un allot no feia bonda li deien que vendrien es gitanos des Pou Jurà i el sen durien.

Aquets gitanos feien servir ses piques com a

bresols per posar-hi ets allots petits i ens han assegurat que hi havia gitanes que fins i tot tenien s'allot davall sa porxada, o sia, que aquesta porxada feia al mateix temps de sala de parts.

Ens han contat que una vegada varen venir uns catalans i romanien allà, aquesta gent feia uns Sants Crits de fang (les feien en es mateix pou) i llavances les venien per ses cases a pesseta cada un, però com que eren de fang sense coure es cap de poc temps s'esmicaren tots, i sa gent que n'havia comprat se va quedar sense, però es catalans ja se n'havien anat.

Amb això hem acabat lo referent a n'aquests dos pous, dets altres que ens queden en pogut recollir menys informació ja que esteien allunyats des poble i sa seva importància i activitat no era tan gran com sa des Pou Bo i es Jurà, però així i tot aquí hi ha 4 pincellades a n'ets altres tres pous.

Es **Pou des Canyar**, aquest pou està situat a uns 50 metres des torrent de Son Huguet, està a sa vorera d'un camí que baixa de ses cases de Son Huguet fins a n'es torrent.

En aquest pou s'el coneix per dos noms, s'el coneix com a pou des Canyar perque hi havia un petit canyar just a devora (actualment ja no hi és), també s'el coneix com a pou de Sa Figuera perque devora es pou encara ara hi ha una figuera.

Aquest pou és més petit que ets altres dos i sa seva forma és completament rodona i fa 0'78 metres de diàmetre, es coll és quadrat i només està obert per sa part de davant, sa part d'es front i es costats s'aixequen fins a una altària de 2'40 metres i segurament devia acabar amb es sòtil tapat (avui ja no hi ha sa peça que feia de sòtil).

Es Pou des Canyon o de sa Figuera.

D'aquest pou encara que fos públic no s'en podia dur aigo tothom, hi havia finques dins Son Huguet que a damunt s'acta ja posaven "aquesta finca té dret a anar a cercar aigo a nes Pou des Canyon", a n'aquest pou tampoc hi podien anar a cercar aigo amb botes ja que n'hi havia poca i havia de bastar per tots.

Un altre pou és es **Pou dets Iguals**, aquest pou està situat a sa vorera d'es camí que va a Son Guillot, antigament tenia un coll i hi havia una casateta amb unes piques per fer-hi bugada, actualment ja no hi ha res, només uns "bordais" de figuera.

Es nom de Pou dets Iguals ve perque tota sa gent que en aquell temps habitava per Son Gener i per Son Guillot havien d'esser iguals en so fer es pou, tots hi havien d'aportar sa mateixa feina i tots també tenien ets mateixos drets damunt es pou.

Ja per acabar ja només ens queda parlar des **Pou Pomer**, aquest pou està, o millor dit estava dins Son Bats, ja que actualment ens han dit que quan feren sa carretera nova que va a Sineu l'espenyaren ja que esteia al costat de sa mateixa; aquest pou era públic i ens han dit que han sentit contar que quan el Rei en Jaume estava al Palau de Sineu i s'en anava a Sa Devesa quan passava per aquí s'aturava a abeurar es cavalls a nes Pou Pomer i també feia una altre aturada a nes Pou d'ets Iguals.

Fins aquí sa informació que hem pogut trobar damunt es pous, volem agrair sa col·laboració de ses persones que hem anat a visitar perque ens contassin coses que hem anat a visitar damunt aquest tema.

També volem donar ses gràcies a n'en Francesc Vallcaneras per s'aportació més científica, històrica i culta que ha fet en aquest treball, aportant s'article "El Pou Jurà d'Ariany, una teoria sobre el seu nom", que es publica a continuació.

Catalina Pont,
Jaume Taberner.

El pou Jurà d'Ariany, una teoria sobre el seu nom

Moltes vegades hi ha coses en el poble on vivim que pel simple fet de que sempre les hem vistes i conegudes no reparam en el seu valor, significat o història.

Tota la vida han estat allà i ens arriba a parèixer tan normal i corrent que es produeix aquesta falta d'atenció cap a elles. A Ariany podem parlar de dues castes d'edificacions que els passa això; una són la magnífica sèrie de molins que l'envolten, dels quals ja s'en va publicar un estudi en el seu moment en aquesta Fulleta, i l'altre són els pous; concretament els dos més coneguts: el pou Bo i el pou Jurà.

MAPA PARCIAL DEL TERME D'ARIANY ON FIGUREN ELS POUS BO I JURÀ

Situats a la vora del poble i a curta distància un de l'altre, cap el camí de Petra, desde temps immemorials aquestes dues venes naturals han suministat aigua als arianyers.

Probablement el seu ús ja era conegut en èpoques antigues, quan Ariany era una petita alqueria dels moros l'aigua dels dos pous ja devia esser explotada i utilitzada.

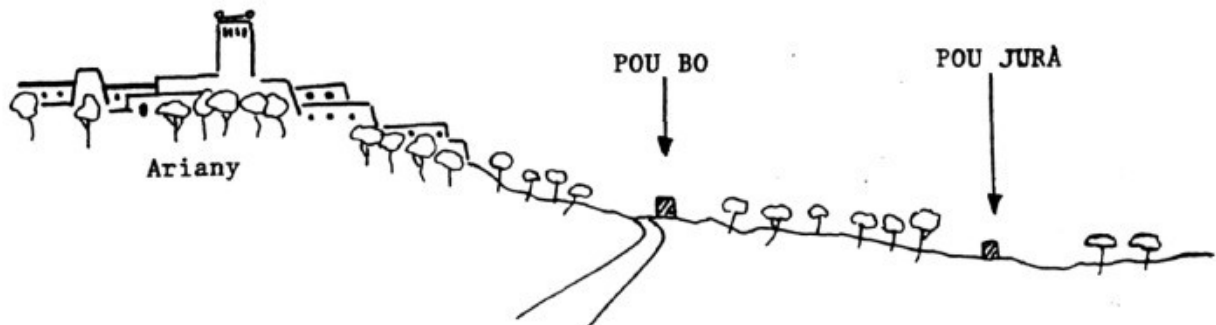
La tradició popular arianyera també conta històries i vivències sobre ells. S'afirma que el pou Bo porta aquest nom perquè la seva aigua és més bona per beure, mentre que la del pou Jurà era utilitzada fonamentalment per regar. Avui en dia la canalització de les aigües i les modernes tècniques de regadiu han fet que els dos pous restin un poc oblidats i sense utilitzar com abans: Es el pagament que devem als temps moderns.

Però el tema que volem tractar referent a ells és curiós ferm, ja que s'ha estudiat molt poc: l'origen dels seus noms.

Pel que fa al pou Bo no hi pot haver dubtes de que va esser la gent del poble qui li va posar el nom; les seves aigües eren molt fines i els habitants d'Ariany el preferien a l'hora de beure-la.

El cas més interessant és el del pou Jurà. La gent l'anomena "Jurà" sense aturar-se a pensar que vol dir exactament aquesta paraula. "Jurà", en aquest cas no té res a veure amb l'acte d'un jurament ni amb el verb jurar; es tracta d'una deformació d'una altre paraula antiquíssima i avui en dia no utilitzada: JUSSÀ.

I què vol dir JUSSÀ? idò JUSSÀ vol dir que jeu. I efectivament és així. Si recordau l'entorn dels dos pous veureu que n'hi ha un situat més amunt segons fa la devallada del turó on està situat el poble, i un altre (el Jurà) que JEU una mica més avall, que té el JAS camí avall.

GRAFIC ESQUEMATIC DE LA SITUACIO DELS DOS POUS, EL BO I EL JURÀ.

A Catalunya trobam un cas molt semblant. Si mirau el mapa veureu que hi ha dues comarques catalanes que s'anomenen "Pallars"; però una, que pega bé de plè als Pirineus es diu "Pallars Sobirà" i l'altre que s'esten als seus peus més cap a les planes del Sud és anomenat "Pallars Jussà". El motiu d'això és exactament el mateix que el que afecta als dos pous nostres; una comarca està situada amb més elevació que l'altre. Una comarca està en lloc "sobirà" o superior, i l'altre en lloc "jussà" o més baix.

Aquesta opinió nostra vé ben avalada per D. Joan Coromines, catedràtic investigador de la història del nostre idioma. A un llibre seu titolat "Toponímia Antiga de les Illes Balears" trobareu això que transcrivim:

" JURÀ: N'hi ha un altre que es diu Pou de Jurà (Lloret) i un altre Pou Juà (Porreres). Sembla quasi evident que tots tres han de resultar d'una forma única: el d'Ariany es troba uns 400 metres en línia recta aigües avall del Pou Bo, per tant és el pou d'avall o sigui pou JUSSÀ..."

El pas dels segles ha fet que la gent que antigament deia "jussà" a poc a poc i a força de generacions de dir-ho va transformar la paraula en "jurà". I així ha arribat fins a nosaltres.

No deixa d'esser interessant poder entrar dins les foscuries de la història i poder esbrinar un fet tan curiós pel que fa a aquest antiquíssim toponim del nostre poble.

Francesc Vallcaneras.

Després de tot el truí d'aquests dos mesos a ran de la destitució de Maria Antònia Munar com a Consellera de Cultura, per nosaltres els arianyers, la persona a entrevistar era el nostre batle, ja que també està aficat i de bo, dins tot aquest embolic.

He de confessar, que he aclarit molts de dubtes, ja que únicament tenia informació de lo que surt als diaris i realment, estava equivocat en qualque tema molt puntual.

Després de parlar amb En Toni, segueix pensant que segueix aficat, involuntàriament, dins un bon embolic, però lo millor de tot, és veure que té unes idees ben clares i sap en tot moment lo que ha de fer i si no ho sap, ho consulta abans de prendre determinacions. Camina a pas fort i segur i estic per dir que a hores d'ara, ell és la persona forta dins UM i que gràcies a ell, el pacte PP-UM, no se n'ha anat a norris.

Però passem a l'entrevista i esper que tots aquells que a n'aquests moments pogueu tenir dubtes, almanco serveu a aquesta entrevista, per aclarir-los.

- Toni, què em pots dir en quatre paraules damunt tot aquest truí que vos duis armat devers la coalició PP-UM ?

Lo primer de tot, que és un joc polític i que com a tal s'ha d'entendre. A n'és President d'és Govern, a un moment donat li va parèixer oportú fer un canvi a n'és front de sa Conselleria de Cultura, cosa que legalment pot fer quan a ell li sembli, no obstant, aquest cessament i més, motivat per ses formes en que es va fer, ha creat tota una situació de mini-crisi entre sa coalició PP-UM, perquè ja que quasi tots es firmants d'és manifest afirmen sa seva voluntat de què es pactes que se varen subscriure amb ~~els dos partits~~ no es rompin per poder arribar a la fi

Maria Antònia Munar i Antoni Pasqual, Presidenta i Secretari General, respectivament, d'Unió Mallorquina.

de sa legislatura, també és cert, que qualcun d'aquests firmants, s'oposen totalment a que aquest fet, pugui representar un debilitament d'UM a n'és moment de perdre representativitat sa presidenta d'és mateix.

- Si m'haguessis de donar una raó per aquest cessament fulminant de Na Maria Antònia Munar, quina em donaries?

A n'aquest cas, crec que ses raons les ha de donar es President ja que crec que és s'únic que les pot tenir.

- Què hi ha de cert amb aquestes enquestes que certifiquen que dins sa intenció de vot de s'electorat mallorquí hi ha un increment de vot cap a UM i un descens cap a n'és PP ? Creus que aquesta informació també pogués afectar un poc s'ànim d'En Cañelles a s'hora de prendre sa determinació?

No sé si pot esser una raó, però cap sa possibilitat de que també es tengués en compte. Però com he dit abans, pertocaria a n'és President de sa Comunitat aclarir-ho.

- En tot aquest truí, qui creus que hi surt perdent més?

Jo crec que tothom. Hi surten perdent es partits polítics, ses institucions i també s'electorat que va votar aquesta coalició i que de cap de ses maneres vol que hi hagi lios ni bregues.

- Per lo que a tu respecte, a mi me va xocar saber que es matí firmaves es famós manifest d'En Cañelles i després es vespre et podien veure juntament amb Na Maria Antònia Munar. Quines raons tenies per actuar d'aquesta manera?

Jo pens que una persona mai ha d'actuar covardament i ha de demostrar cara d'és seus fets i actuacions. Jo vaig firmar un manifest amb es qual estava d'acord i encara ara hi estic i per altra banda, era membre de s'ejecutiva d'un partit polític a n'és qual s'havia obert una crisi, per lo tant, em pertocava lluitar per sa supervivència d'aquest partit.

- Però tu quan firmaves es manifest, no sabies que allò implicava sa destitució de Na Maria

Antònia Munar com a Consellera de Cultura?

Es manifest, no tenia cap clàusula que digués que s'havia de destituir a Na Maria Antònia, però no obstant, se m'havia comunicat sa decisió d'és President de fer es canvi de sa Conselleria de Cultura.

- I com et va caure aquest canvi?

Com a militant d'UM, malament, ara bé, entenia que era competència exclusiva d'Es President es que ho pogués fer.

- A Na Maria Antònia Munar, com li va caure es saber que es seu home de confiança firmàs es manifest?

Supòs que li va caure com a tots es que el vàrem firmar, però Na Maria Antònia, és ben conscient de què es manifest no deia res en contra seva.

- No creus què a n'és fons ha estat una mala jugada d'En Cañelles?

Jo diria que és un plantejament que tal volta va esser equivocadament en ses formes, perque en política també es cometen equivocacions.

- Què vols dir amb això, que si ho hagués de fer ara no ho faria?

O probablement ho faria d'una altra forma.

- Saps que molta gent et considera actualment es cervell gris d'UM i que si no fos per tu, possiblement UM hauria pogut desaparèixer?

Jo no em consider es cervell. Som un membre més d'és que estan fent feina per reforçar aquest partit i donar-li sa credibilitat suficient perquè s'electorat de Mallorca hi pugui confiar.

- Saps també que és molta sa gent que pensa de UM com a un grup de gent en més o manco poder però que va de cul darrera En Cañelles?

Només et dic que som gent que no anam darrera ningú i que únicaament feim feina p'és partit.

- Idò com expliques es fet de què alguns membres d'UM com a Pere J. Morey, Francesc Sales o Guillem Vidal, per posar exemples les faltin cames per anar a parlar a n'En Cañelles damunt es vostres assumptes?

Preferesc no fer comentaris a n'aquest tema perque pens que sa gent es lliure de fer lo que cregui convenient i a n'és mateix temps donar compte de ses seves actuacions.

- Si però, aquests membres segueixen dins sa disciplina d'UM no creus que haurien de renunciar a n'és càrrec que com a integrants d'UM varen conseguir a ses passades eleccions i passar a sa disciplina d'és PP?

Això és una qüestió que les ho hauries de demanar a ells.

- Què hi ha de veritat damunt s'elecció teva per vice-president d'és Consell Insular de Mallorca?

És una petició d'és meu partit d'un d'és càrrecs que li pertocquen en sos pactes.

- No s'ha plantejat mai UM presentar-se a ses eleccions separats d'és PP?

Tot objectiu de partit polític ha d'esser presentar-se tot sol a unes eleccions, ja que és s'única manera de saber sa confiança que mereix a s'electorat.

- I com així, si pensau això es va fer sa coalició PP-UM?

Perquè a n'aquells moments ets orgues d'és partits varen

pensar que podia esser una bona sol·lució i lo cert, és que s'electorat a n'aquells moments ho va recolzar.

- No heu estudiat mai per part d'UM juntar-vos als demés partits nacionalistes de Mallorca com poden esser UIM, PSM, o CB i crear d'aquesta forma un partit més fort?

Sí, a UM, estudiam totes ses possibilitats, però creim que lo que hem de fer, és obrir ses nostres portes a tots es que pensen com noltros i estan disposats a fer feina amb es nostre projecte.

- I diguem en poques paraules quin és es vostre projecte?

Som un partit de centre, nacionalista, molt respetuós en lo que és s'ordenació d'és territori i sa cultura perque pensam que aquestes dues qüestions són fonamentals pel benestar de fu-

continua a la pàg. següent...

tures generacions.

- Si presentau això tan guapo, com és què sa gent s'estima més votar a partits nacionals com a PP o PSOE ?

Jo pens que aquí hem viscut de ses vaques grasses i aquestes vaques, s'estan amagrint; pens que es mallorquins s'aniran donant compte de que qui millor pot representar es seus interessos, són precisament partits mallorquins, sense lligaments amb Madrid. Ja comença a esser hora, de que siguem nosaltes mateixos qui decidisquem lo que volem per sa nostra terra.

- Creus què dins UM hi ha gent

capacitada per dur a terme aquest projecte?

A UM hi ha molta gent capacitada i fora d'UM hi ha molta gent que pensa com noltros que quan deixi de només pensar, per començar a fer feina per sa nostra terra, tindrà ses portes d'UM obertes de pinte en ample.

- Creus que s'electorat passarà factura a n'En Cañelles per tots aquests aconteixements que han passat darrerament?

Lo que ha de fer s'electorat, és recolzar a qui millor el pot representar.

- I ja per acabar, tens sa consciència tranquila?

Totalment, perquè he actuat segons lo que em deia sa meua consciència.

I fins aquí ses paraules d'En Toni. Com heu pogut comprovar, té ses idees molt clares i això és una cosa a tenir molt en compte avui en dia dins es món a n'es qual ell es mou. Sa gent que l'enrevolta comença a esser conscient de que es troba davant una persona sencera i no m'extrañarà gens es dia no molt llunyà, en que sentirem dir d'ell que ha arribat a un lloc de categoria. Si arriba aquest dia, segur que no serà per paga de favors, sino porque s'ho haurà guanyat en tots es mereixements.

Biel Tovell.

Esports

Com vos heu pogut donar compte, després del primer partit jugat contra el Lloret pareixia que s'equip s'havia de menjar sa categoria i així hagués pogut esser si no hagués estat per la greu tonteria que es va cometre el dia que es va jugar a Maria de la Salut, és una verdadera llàstima que per no sobre perdre un partit, pràcticament es pot dir que s'ha perdut sa lliga, pareix impossible que els que es varen passar fossin es nostres jugadors i no els de Maria de la Salut, ja que és una cosa que aniria més d'acord amb la realitat, ja que sempre han tengut sa fama d'esser bruts i pegadors; hem sap molt de greu haver de dir tot això però és que es sa realitat i esperem a que no torni a passar, ara l'únic que podem fer és tenir paciència i esperar que es recuperin es lesionats i que es nous fitxatges responguin a ses expectatives que s'han aixecat entorn a ells, ja que s'equip no és tan dolent com molts volen veure, i el que sap més greu de tot això és que hi haurà gent al poble que se n'alegrarà de que ses coses

ara vagin malament, i és una verdadera llàstima que a un poble tan petit n'hi hagi tants que vulguin que ses coses vagin malament, jo sempre he dit que si s'ajuntaven tots es jugadors d'Ariany se podria fer un equip molt bo, per lo tant si tota sa gent es concienciàs que és lo únic que tenim en es poble, tal vegada sa gent

voldria que tot anàs bé; esperem que ses coses d'aquí endavant vagin millor porque amb s'esforç de tots encara podem posar s'equip en es lloc que li pertoca, només cal tenir un poc de paciència i que es jugadors calmin un poc es seus nervis, ja que crec que lo que sobre dins sa caseta són es nervis, i també les demanaria a tots que per favor no ho deixin per ara ja que hem d'aconseguir tirar cap endavant, gràcies i esper s'ajud de tots.

Passant a un altre tema, he sentit rumors, tal vegada sense fundament, que possiblement prest podem veure illuminada sa pista que hi ha just devora sa piscina, ja que prest se durà sa corrent al poliesportiu, esperem que així sigui i que també arribin es llums nous que tanta falta fan al camp de futbol, ja que entrenar-hi és una verdadera odissea.

Aquesta vegada serà més curta de lo normal però és que hi ha pocs temes per tocar, esperem que es proper número sigui més profitós per tots.

Tomeu Bauçà Frontera.

Fa anys fullejant uns dels XXIV volums de l'extensa Història Universal escrita per Joan Baptista Weiss vaig llegir la sorprenent notícia: "Entre els 40 mariners (de la Nau Santa Maria) hi figuraven un anglès, un irlandès, dos portuguesos i un mallorquí. A la nau Santa Maria no hi havia cap home de Palos; en canvi a la Pinta tots eren d'allí, abundaven els parents, amics o veinants dels Pinzones. El mateix s'esdevenia pel que fa a la Niña". D'on seria aquest mariner mallorquí? Donaria molt per saber-ho. Els mallorquins d'abans de la descoberta d'Amèrica foren famosos com a mariners i com a editors de cartes de navegació. Realment és una sorpresa gran saber que a l'arribada a Amèrica un mallorquí figuràs en la nau de Cristòfol Colom La Santa Maria.

Unes pinzellades sobre aquest viatge de descoberta. Partiren el 3 d'agost del 1492 un divendres. Tots havien confessat i combregat amb un frare franciscà encomanant-se a la Divina Providència. Iniciaven un viatge trist i misteriós. Solcarien per primera vegada el mar Atlàntic "Mare Tenebrosum" (Mar de la Fosca) que en deien els antics. En el Dietari de Colom es consigna que durant la llarga travesia tengueren bonança. Citaré les paraules del descobridor del Continent americà: "Las mañanas eran frescas, como una primavera de Andalucía, de suerte que sólo se echaba de menos el canto de los ruiseñores."

El viatge durà poc més de dos mesos: del 3 d'agost al 12 d'octubre del 1492. Unes retxes sobre l'alimentació. Portaven vitualles per navegar durant tot un any; carn fumada, bescuit, arròs, xitxeros, arengades, cebes, vi, vinagre, oli i sal. Quan s'embarcaren els mariners cobraren per endavant la soldada de quatre mesos, i aquesta era tan alta com en els vaixells de la marina reial de guerra. Seixanta sis dies de mar i cel solcant la mar desconeguda i misteriosa, enyorant tot allò que havien deixat i amb molts dies de por i de temença... Finalment a l'onze d'octubre ja era ben clar que es trobaven ben prop de terra; durant la nit es varen veure llums des de la nau capitana; el divendres 12 d'octubre, devers les dues de la matinada, resonà el senyal convingut des de La Pinta: una canonada i el crit de Rodrigo Sánchez de Triana, Tierra, Tierra! A trenc d'alba es destrià una illa plana i bella, Guanahani, poblada d'arbres verds. A aquesta illa l'almirall Colom li posà el nom de "San Salvador" després d'haver pregat, cantat el Te Deum i plantat el senyal de la Santa Creu. Amb l'espasa alçada i l'estendard prengué solemnement possessió de l'illa en nom de les Majestats catòliques.

Havien passat el mar misteriós atlàntic com una gran corema de patiments, esperances i des d'ara començarien totes les ambigüitats,

l'evangelització, la fam d'or, les guerres genocides, les veus profètiques denunciant els maltractes als indis. Moltes pàgines de glòria i de misèria embolcallant aquesta descoberta i conquesta.

Vull acabar aquesta modesta aportació als cinc-cents anys de la descoberta recordant una paraula mallorquina blat de les Indies. Una bella paraula per dir el que els castellans diuen "maiz" i els catalans blat de moro. Precisament els idígens que Colom conegué arrel del desembarc fa poc esmentat es nodrien bàsicament d'aquest cereal. Blat de les Indies, bella paraula de ressonàncies misterioses i segurament amb convivència amb la realitat americana.

Julià, Monjo de Montserrat, 12 d'octubre de 1992.

Llorenç Julià, Monjo de Montserrat.

Plenari

El passat dia 11 de setembre de 1992, va tenir lloc la sessió ordinària amb l'assistència de tots els regidors a l'objecte d'estudiar i resoldre els punts de l'ordre del dia.

El primer punt va esser estudiar la convocatòria duita a terme pel Consell Insular de Mallorca sobre el Pla Insular d'Obres i Serveis per a 1993 i es va acordar sollicitar la inclusió de l'obra de "PAVIMENTACIO ASFALTICA DELS CARRERS D'ARIANY", amb el següent presupost:

-Ajuntament: 2.035.978 ptes.

-Consell: 11.537.208 ptes.

Total Obra: 13.573.186 ptes.

En el segon punt es va acordar l'aprovació de l'inventari de Bens de l'Ajuntament.

En el tercer punt es tractà de la revisió del contracte de serveis de l'Ajuntament amb l'arquitecte Sr. Esteve Lluïll.

En el quart punt es va estudiar l'escrit transmès per la Conselleria d'Agricultura i Pesca sobre els camins de la marineta que es varen asfaltar i que tenien unes deficiències i se va acordar demanar a la Conselleria que repari les deficiències denunciades.

En el cinquè punt es va informar dels Decrets dictats per la Batlia des de la darrera sessió plenària.

Dins el capítol d'urgència es va acordà sollicitar a la Direcció Provincial del Ministeri d'Educació i Ciència la construcció d'una nova aula per a l'Educació Preescolar.

En el torn obert de paraules el regidor Sr. Joan Font va demanar sobre el projecte d'instal·lació elèctrica del poliesportiu i el subministrament d'aigua a les finques rústiques i el Sr. Batle va informar sobre la situació en que es troben aquestes dues obres.

Aquest article és la continuació del que es va començar en el número passat damunt una biografia de D. Martí Truyols.

SINTESES DE UNA BIOGRAFIA II
CAPITULO VI

Cuidadoso en extremo de la Casa de Dios.

Los primeros años que siguieron a la ordenación de Don Martín, parecía como que no los pasara a su gusto en nuestra villa de Ariany, pues supe, después de su muerte, de algunas personas que nuestro Ecónomo quería marcharse de este lugar. Luego de haber terminado su carrera eclesiástica un joven del pueblo de Petra... de la obra de Don Martín se expresó con estas palabras: "ESTE HOMBRE FUE SIN DUDA UN HEROE".

...Don Martín ya se había abierto camino, dura había sido su tarea... ahora Don Martín está ya no sólo resignado a sobrellevar la dura carga... luchará contra viento y marea para llevar a cabo la magna empresa... Verdaderamente el celo de la Casa del Señor le devora: trabaja noche y día... siempre y en todo su mirada fija en su dueño del Sagrario, único en quien deposita las ofrendas de sus pesares, tribulaciones y angustias, pues al principio mal entienden su obra sus mismos familiares... (su padre que estaba de colono en Son Guineu dijo a un jornalero: "por más hacienda que yo deje a mi hijo, éste, después de mi muerte se ha de ver sumido en la miseria". No vivió ni murió como un miserable, pero el y sus bienes fueron para los demás).

Sí, Don Martín no tenía nada suyo, pero Dios le multiplicó sus riquezas de tal manera que durante su largo ministerio que, duró unos 36 años, nunca cesó en su obra empezada.

Si bien encontró algún tanto de incomprensión... siempre contó con la fe de sus feligreses que ciegamente seguían sus pisadas en todo cuanto su Vicario les propusiera...

Sens dubte sense la mà de D. Martí ara no tendríem una església tan monumental.

Todo sacrificio le parecía insignificante, siempre que redundara en beneficio y embellecimiento de la casa de Dios. Podemos decir en una palabra, que vivía para su Iglesia.

La campana mayor llamada Atocha, que con tanto entusiasmo él adquirió...

El majestuoso órgano... Don Martín no sabía como expresar su gozo al ver esta preciosa joya que sería en adelante el adorno y la alegría del templo del Señor.

(No sería fácil concretar todo lo que hizo y consiguió para la dignificación del templo y del culto. Su generosidad personal y material motivó que los feligreses le ayudaran al son de sus posibilidades).

...pudo comenzar las obras..., porque si pedía sacrificio, él era el primero en sacrificarse, si pedía limosna, él era el primero que vaciaba su bolsa, si pedía generosidad, desinterés y abnegación, él era el primero que, siempre y en todo daba ejemplo a todos.

(El Señor Obispo concedió que los domingos se pudiera trabajar media jornada... Después de la celebración de la misa una

caravana de unos 90 carros presididos por Don Martín iban a buscar marés).

... a veces tenía que sufrir los sarcasmos de quienes criticando su obra venían a decirle estas, o equivalentes palabras: " no creemos que pueda cubrir de la obra que ha empezado".

Si bien han pasado algunos años después de su muerte, el nombre del pasado ecónomo aún no se ha borrado de la mente de los fieles, y su nombre va corriendo de boca en boca y hablan de él con un cariño filial...

... respeto y compostura quería en todos los actos de culto procesiones, conducción de cadáveres... (fue él quien inició la Cofraria dels Fanals con la finalidad de acompañar los difuntos hasta el cementerio, consiguiendo una esplendorosa iluminación y súplicas para el eterno descanso del fallecido ya que durante el trayecto se rezaba el Rosario.

CAPITULO VII

Don Martín catequista.

Los niños son flores muy delicadas y el sacerdote debe ser el jardinero que ha de estar a su cuidado (su dedicación fue intensa y ejemplar)... vivía para

ellos, no sabía que hacer para buscarles gustos y cosas para regalarles. Cuantas veces no vio, por ejemplo, jugando a bolas en medio de la calle y se hacía como uno de nosotros, y como despedida nos dejaba en el suelo unas bolas como bombones de chocolate...

Todo era bullicio de alegría en las fiestas catequísticas de nuestra villa y en ellas, rodeado de sus niñitos, era en donde más gozaba Don Martín.

(Organizaba muchas fiestas con los niños y para ellos. Para más enaltecerlas y tuvieran más repercusión entre todos los feligreses organizó una banda infantil compuesta de seis cornetas y seis tambores)

CAPITULO VIII

Siempre para todos.

(Todo el capítulo es un canto de admiración para las atenciones de D. Martín a todas las personas, pero sobre todo a los menos dotados; entre los cuales cabe destacar a un feligrés que atraído por la bondad del Ecónomo cuidaba de dar el viento al órgano. El autor de la biografía, D. Pedro Juliá, extrañado de no verle por la iglesia le preguntó la causa de no haber asistido más a la parroquia: "Con la muerte de aquel buen hombre lo perdí todo; enseguida asomaron unas lágrimas...")

Cómo se arreglaba D. Martín para captar su simpatía: una sola cosa y esta basta, le amaba. Gozábase viéndolo disfrutar... Durante el año, por ejemplo cuando el Ecónomo pagaba la cantidad mensual a los cantores y también a él, éste siempre recibía el montón de monedas de 0'25 ptas....

CAPITULO IX

Obras materiales.

Quien hiciera 40 años que no hubiera visitado la Iglesia de Ariany, sin duda que no conocería nada absolutamente de la antigua capillita incapaz por completo de cobijar a sus habitantes que iban creciendo de día en día...

Engrandeció aquella pequeña capillita, con soberbio crucero

con cúpula para remate; capaz la parte añadida de dar cabida a un número dos veces mayor que el que cabían en la antigua capilla. Dos gigantes vidrieras... (las cuales fueron realizadas por M. Dietrich y su coste fue de 10.000 ptas.)

Además del engrandecimiento de la iglesia con el nuevo crucero le da realce sin igual la magnífica torre del campanario en la que colocó cuatro campanas, la mayor de las cuales, denominada Atocha tiene el peso de 700 kilogramos; junto a la torre estaba colocado un reloj de grande esfera y sobre él una grande bujía eléctrica..., junto al campanario edificó una escuela de la doctrina cristiana, denominada comúnmente con el nombre de sindicato; engrandeció la casa Vicaría y la aderezó para que estuviera dispuesta para albergar cómodamente a varias personas...

Pero en lo que más dejó traslucir su buen gusto fue en una plazuela... (adecentola, y además la rodeó de una barandilla y sembró pinos y una sabina que sigue adornando la plaza)

CAPITULO X

Santificando a sus feligreses.

(Al parecer le resultaba fácil

la predicación y era escuchado con interés. En general comentaba el Evangelio dominical, pero siempre en función de las circunstancias sobre todo "no dejaba que costumbre mala alguna se fuera introduciendo en el pueblo sino que mucho tiempo antes de oír ruido ya estaba preparado para descubrirlas en tiempo oportuno...")

... no dejaba mes alguno en que las Hijas de María no tuvieran su día de retiro acostumbrado...

Para ello se serviría D. Martín de buenos predicadores a los que trataba con toda benevolencia de modo que tuvieran deseos de volver... (los predicadores más destacados tanto del clero secular como del regular en más de una ocasión ejercieron dicho apostolado en Ariany)

Fundó unas cuarenta Horas para las madres cristianas... procuraba también que cada dos años, por lo menos celebraran días de ejercicios espirituales.

Bien sabía D. Martín, que de caldear bien los hogares cristianos, correría entre el pueblo una savia vital que sería el fermento que fermentaría las nuevas familias...

Mateo Amorós.

AQUEL

BUEN ECÓNOMO

Vida de D. MARTÍN TRUYOLS.

D. Marc Antoni Cotoner i Sureda,

Aquí presentem un resum del treball que n'Antònia Rubí Alzamona va fer damunt tot lo referent al marquesat d'Ariany, com ella ens va comentar és un treball que no està tancat i seria molt interessant que continuàs, ja que això és una primera passa per una futura història del nostre poble.

No s'ha pogut comprovar la seva data de naixement, el que sí sabem és que va esser Coronel del Regiment de "Dragones".

A l'any 1700 es trobava a Mallorca ostentant el càrrec de "Verguer de la Universidad Y Reino" assistint el 17 de novembre del mateix any al Palau del Virrei, juntament amb les altres autoritats, als funerals celebrats per la mort del Rei D. Carles II.

L'any 1706 va esser elegit Jurat en Cap, suprema magistratura del Regne en el Govern Municipal, es trobava ocupant aquest càrrec quan el 25 de setembre d'aquest any, es presentà a la bahia de Palma l'esquadra Anglo-Holandesa de 40 vaixells apoiant les pretensions de l'Arxiduc d'Aútria com a Rei d'Espanya. Don Marc Antoni era partidari de que s'emprengués la defensa, donant suport al Virrei Compte d'Alcúdia i exposant-se a greus riscos per contenir la revolució que va sorgir a la ciutat en favor de l'Arxiduc, no va poder contenir-la retirant-se al fort de Sant Carles a on va resistir.

Amb reial despatx de 3 d'agost de 1717 la S.M. li va concedir el títol de Marqués d'Ariany, fent-lo recaure damunt una caballeria que tenia en el poble d'aquest nom heretada de la seva mare Donya Magdalena Sureda.

El 5 d'agost de 1718 el Comandant General de Mallorca, Marqués de Casafuerte, va arribar a la ciutat de Palma duquent una Reial Carta del 12 d'agost de 1717 en la que s'establí la nova planta del govern del Regne de Mallorca. En la mateixa quedaven patents els nomenaments de les persones que haurien d'exercir el govern polític i econòmic de la ciutat. En primer terme figurava D. Marc Antoni Cotoner, nomenat regidor de l'Ajuntament.

Endemés d'exercir durant la seva vida com a regidor degà, de servir activament a l'Exèrcit, l'any 1724 va ocupar el Servei d'Alferes Major del Regne de Mallorca, lo que li va permetre estar en un lloc destacat en la solemne cerimònia d'aixecar pendons en nom de Lluís I, recentment proclamat Rei d'Espanya.

L'any 1747, en la proclamació del Rei Ferran VI com a monarca d'aquesta ciutat, el marqués d'Ariany encara ocupava els seus càrrecs però la seva salut el va impedir assistir als actes d'aixecaments de pendons.

Va estar casat dues vegades, la primera amb Donya Bàrbara Nuñez de Sant Joan, Quint, Verí i Burgues-Zaforteza, ja viuda de Don Pere Dameto i

Español, Marqués de Bellpuig.

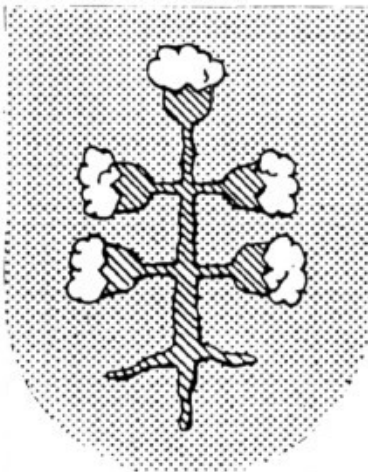
En segones nupcies es va casar amb Donya Teresa Llupià i Gelabert amb la qual varen tenir un fill mascle qui més tard heredaria el títol del seu pare.

D. Marc Antoni Cotoner i Sureda va morir dia 5 d'abril de 1749; va esser enterrat amb gran pompa a l'Església de Sant Jaume, concretament a la capella de Sant Gaietà, així com ell havia dispost.

FRANCES GAÏETA COTONER I LLUPIA va néixer l'any 1734 i fou el segon Marqués d'Ariany. Va participar l'any 1759 en la proclamació de Carles III com a Rei d'Espanya.

Es va casar amb Donya Maria Despuig i Dameto amb la qual va tenir dos fills, va morir a Madrid l'any 1802.

ANTONI COTONER I DESPUIG, fill de l'anterior, tercer Marqués d'Ariany i va morir l'any 1821 sense descendència.

Aquest és l'escut de la família Cotoner.

A l'escut d'Ariany també hi surt el cotoner.

DADES RELATIVES A LA PARTICIPACIO POLITICA DE D. MARC ANTONI COTONER I SUREDA, MARQUES D'ARIANY.

L'actuació política del Marqués d'Ariany la podem estructurar en tres grans moments:

- a) La seva participació a les campanyes militars en favor de Carles II.
- b) El seu paper a la guerra de Successió.
- c) El nou reglament per el govern del Regne de Mallorca i el seu càrrec com a Regidor Major de l'Ajuntament una vegada finalitzada la guerra de Successió.

Marc Antoni Cotoner i Sureda va esser Coronel del Regiment de "Dragones" i primer Marqués d'Ariany.

Va servir en unes quantes ocasions al Rei Carles II arribant al punt de sufragar a costa seu una companyia de cent homes amb la qual va lluitar a Milà.

Va actuar com a soldat en la Companyia d'Infanteria espanyola del "Maestre Campo del Tercio Viejo de la mar de Nápoles", trobant-se present en el lloc i toma del Canal de Montferrato.

primer Marquès d'Ariany

El seu paper a la Guerra de Successió.

El Gran i General Consell el 13 de novembre de 1700 fa pública la mort de Carles II, això provoca una sèrie d'altercats entre els habitants de Mallorca que es divideixen en dos bans segons els interessos econòmics i polítics:

1.- Felip d'Anjou: al seu favor es posen la noblesa i la burgesia representats per: els Berga, Salvador Ballester, Antoni Puigdorfila, el Marquès d'Ariany, el de Campofranco i el Comte de Montenegro.

Pretenien rebre d'aquest monarca el desenvolupament de les activitats mercantils.

2.- Arxiduc Carles: esteia apoiat per la noblesa terratenent capitanetjada per Joan Antoni Boixador (Comte de Zavellà) i els marquesos de Verger, Vilafranca i Palmer. Defensaven així els seus llocs incluint en ells els seus antics privilegis i jurisdiccions.

El poble defensa la causa de l'Arxiduc, ja que en ell veuen la possibilitat de conservar les tradicions polítiques i la revisió de les males condicions de la vida en el camp.

A finals de 1706 Mallorca s'uneix a la causa de l'aspirant alemany, és en aquest mateix any quan Marc Antoni Cotoner s'adhereix a la defensa dels Borbons i es anomenat Jurat en Cap, defensant amb la seva persona i bens els drets al trono del Rei Felip V, amb aquest càrrec passa a convertir-se amb cap del Magisteri de Palma i al mateix temps representant de la seva noblesa.

Va tenir com a principal opositor en la Guerra de Successió a D. Joan Antoni Boixador, Comte de Zavellà que va agafar el comandament del grup defensor de la causa de l'Arxiduc. Aquest darrer personatge va gaudir del favor popular gràcies al ilustre i antic primogènit de Pax que tenia a Mallorca. Va reunir al seu costat homes com el Marquès de la Torre, els Zaforteza, Descallar i els que foren de València.

Tot això va dificultar la possibilitat de defensar Palma, que a la seva vegada va aparèixer el 20 de setembre rodejada per una esquadra anglesa de 40 vaixells al comandament del General Lach, en ella hi havia el Comte de Zavellà que en aquests moments acudia a la cita en calidad de virrei nomenat per el pretendent D. Carles, el qual li otorgava ple poder per fer-se amb les tres Illes.

El comte a la seva arribada, envia cartes al virrei, Comte d'Alcúdia i al Jurat en Cap Marc Antoni Cotoner obligant-lo a sotmeter-se, encara que tant un com l'altre es disponien a defensar-se coneguent les poques forces de que disponien.

El Marquès d'Ariany va enviar al seu germà Miquel Cotoner i Jeroni Puigdorfila, cavallers de Malta, amb la contestació de no doblegar-se a l'enemic.

El poble, davant això s'amotina i crida a favor de Carles d'Aústria, però el Jurat en cap comana reprimir-los, en aquesta lluita mor Gabriel Berga i Santa Cilia, cavaller de Santiago, en mans dels revoltosos capitanetjats per Salvador Truyols.

En la fortalesa de Sant Carles, Cotoner seguia defensant, amb 70 francesos feels, mentres que el virrei es retirava dels seu fortí donant per perdudes les seves esperances.

Contra el Jurat en Cap i el virrei també hi havia alguns clèrics enemics del prelat Fray Antoni de la Portilla.

Molt prest Marc Antoni Cotoner es va quedar totsol, ja que el virrei va enviar al Comte de Montenegro i al Marquès de Bellpuig del partit del Rei Felip a demanar capitulació al Comte de Zavellà, quedant a l'acord d'entregar la fortalesa de Sant Carles, defensada per Cotoner, el qual va esser fet presoner en una embarcació a Roses.

Arrel d'aquest fet la seva família va esser desterrada i se li confiscaren tots els seus bens, igualment al Bisbe de Portilla, al Regent de l'Audiència i nou principals cavallers.

Una vegada a la Península D. Marc Antoni va seguir la campanya en favor del Rei Felip V, com ajudant del Duc de Noailles, i com a capità de cavalls coraces es va batir a la batalla d'Almança.

El monarca, com a premi als seus serveis el va nomenar Marquès d'Ariany el 3 d'agost de 1717, damunt el senyoriu i poble d'aquest nom que en 1431 el Rei Alfons d'Aragó havia concedit com a jurisdicció civil i criminal als seus avantpassats.

REFERENCIES DELS BENS MATERIALS DE D. MARC ANTONI COTONER I SUREDA, MARQUES D'ARIANY.

Una de les primeres possessions materials que podem atribuir amb seguretat a D. Marc Antoni Cotoner i Sureda és la Cavalleria d'Ariany, d'aquests dominis en tenim notícia a través de Donya Maria Teresa Cotoner i Despuig, Marquesa d'Ariany la que capbreva el dia 16 de juny de 1828 manifestant que tenia 2224 corterades d'extensió situades en el terme de Petra i es dividien en quatre districtes:

1.- Compren el lloc d'Ariany i les possessions de Lacova, Son Ciurana, Casa Nova, el Pujol, Son Guibert, Son Guineu, Calderitx i Son Rullan.

2.- Son Ferrer, Sa Coma, Son Sigala, Termenor, El Vinyet, Rafal, Rafal del Canonge i Son Pere Vadell.

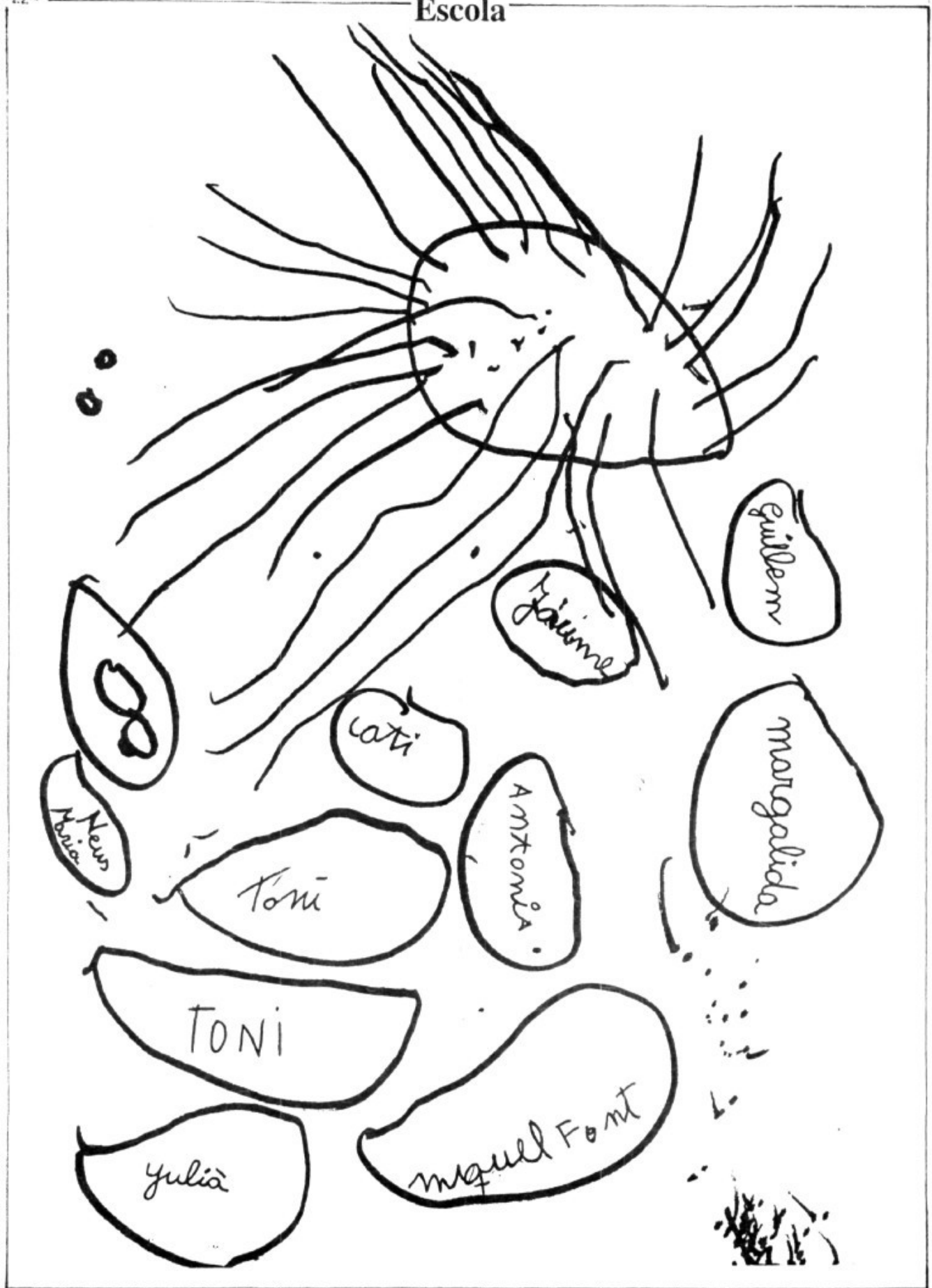
3.- Abarca el predi de Son Doblons.

4.- Gallicant.

A l'estudi d'aquesta Cavalleria trobam que aquesta va esser cedida per primera vegada a l'any 1430 per el Rei Alfons d'Aragó.

Antònia Rubí Alzamora.

Escola

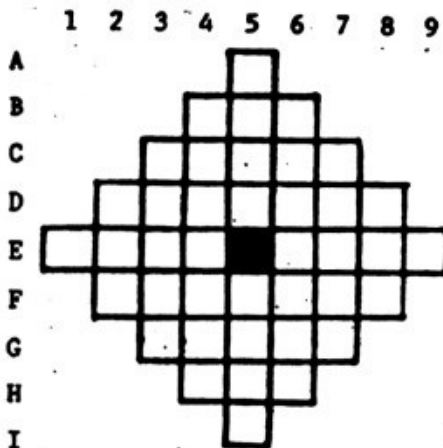
Els més petits de l'escola hens han fet arribar aquest dibuix amb tots els seus noms.

LLETRES CREUADES

HORIZONTALS.- A) Consonant. B) Poc freqüent. C) En anglès, Pere. D) Ciutat mallorquina. E) Dona que ha parit, respecte del fill que té. Que és sol en el seu gènere. F) Extracte de regalèssia. G) Planta, de la qual, les fulles assecades i preparades, són emprades per fumar. H) El mateix de B. I) Consonant.

VERTICALS.- 1) Consonant. 2) Massa d'aigua salada que cobreix una gran part de la superfície de la terra. 3) Obra alçada fins a certa altària per a tancar un espai de terreny. 4) Deixar de reconèixer com a seu. 5) Mamífer rosegador de la família dels múrids. President d'un monestir, on exerceix per privilegi pontifici autoritat espiritual. 6) Caminar cap enrera. 7) Tot sol. 8) Vers. 9) Consonant.

REFRANYER

- Ses errades d'es metge, les paga es malalt.
- Ses coses per força, no agraden a Déu.
- Sa pensa tocar amb un dit en el cel i amb so braç no hi arriba.
- Vent de ponent, fa fugir tota sa gent.
- Val més esser cosí de sa madona que germà de l'amo.
- Vermei i ponent, senyal de vent - casau-vos i vos diran vós.
- Quan tenim blat, no tenim sac i quan tenim sac, no tenim blat

Nota: trobareu ses solucions a la pàgina número 9.

TEST CULTURAL

1) Si, com supòs, estàreu atents al sermó que el nostre rector va fer per la festa de la Patrona, tendreu bo de fer con- testar a n'aquest qüestionari ja que tot anirà a damunt i- dees o fets expressats a dit sermó.

Per començar, sabries dir a quin any es va posar la pri- mera pedra per ampliar l'es- glésia a l'estat actual?

- 1900
- 1908
- 1936
- 1717

2) A quin any es beneí el creuer i el presbiteri de l'església?

- 1910
- 1902
- 1938
- 1919

3) Després de l'obra d'ampliació de l'església, duita a terme com tots sabeu per D. Martí Truyols, també es va construir el campanar. Sabeu a quin any es va beneir?

- 1911
- 1940
- 1905
- 1925

4) Sabries dir a quin any es va montar l'orgue que està al cor i que ara precisament D. Nadal vol tornar posar en funciona- ment?.

- 1910
- 1915
- 1927
- 1960

5) Sabries dir qui fou el primer rector que va tenir la Parròquia d'Ariany?

- D. Miquel Gual
- D. Martí Truyols
- D. Toni Rubí
- D. Mateu Amorós

PENSAMENTS

Si vols fer feliç
qualcú a qui estimes molt....
dis-li avui, sies bo
en vida, germà, en vida....
Si desitges donar una flor
no esperis a que es morin
envia-les avui amb amor.....
en vida, germà, en vida....
Si desitges dir t'estim
a la gent de ca teva
a l'amic d'aprop o llunyà
en vida, germà, en vida....
no esperis a que es mori
la gent per estimar-la
i fer-li sentir el teu afecte
en vida, germà, en vida....
Tu seràs molt venturós
si aprens a fer feliços
a tots aquells que coneixes
en vida, germà, en vida....
Mai visitis panteós,
ni omplis tombes de flors,
omple d'amor cors
en vida, germà, en vida.....

Anamaria Rabatté.

LLETRES BARREJADES

A n'aquesta ocasió, crec que ho tendreu bo de fer, ja que de lo que es tracta, es de trobar els 10 llinatges més freqüents a Ariany. A veure si t'animes i trobes el teu entre ells!

F E A R I B O T D A
E D K L D' A R D E R
R B A U Z A L N O S
R C U S V A D I G L
E X K O U S L M P J
R C N C V I N E O U
M E S T R E C S A L
G A B N A E N L O I
P A R O L A F D E A
A R I F S V J U L E

Biel Tovell

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
 14 15 16 17 18 19 20
 21 22 23 24 25 26 27 28
 29 30 31 32 33 34 35 36 37
 38 39 40 41 42 43 44 45 46

- 1.- Margalida Mestre Bauçà (Rovada)
- 2.- Magdalena Mestre Ribot (Barreres)
- 3.- Son Margalida
- 4.- Margalida Genovard Ferrer (de Ca S'escolà)
- 5.- Son Antònia
- 6.- Francisca Mestre Mestre (Calleta)
- 7.- Margalida Mestre Ribot (Barreres)
- 8.- Isabel Genovard Gual (Petit)
- 9.- Catalina Mas (des Pujalet)
- 10.- Margalida Bauçà Bauçà (Bauçà)
- 11.- Catalina Joan Mestre (de ses Joans)
- 12.- Rafela Ribot Bauçà (Massaneta)
- 13.- Bàrbara Rubí Honnach (Rubina)
- 14.- Margalida Rigo (Barreres)
- 15.- Antònia Bauçà Mascaró (Regalada)
- 16.- Margalida Bauçà Genovard (Guapa)
- 17.- Magdalena Caldenteu Font (Xisqueta)
- 18.- Francisca Mestre Font (Polla)
- 19.- Margalida Massanet Julià (Branca)

- 20.- Maciana Vannell Mascaró (de Can Petit)
- 21.- Francisca Sastre Socias (Piula)
- 22.- Maria Ribot Frontena (Monjo)
- 23.- Magdalena Darden Caldenteu (Cabrena)
- 24.- Antònia Mestre Lladó (de Cas Ferrer)
- 25.- Catalina Bauçà Salam (Conba)
- 26.- Otilia Ribot Brisola (Forastera)
- 27.- Margalida Genovard Barceló (de Son Ciunana)
- 28.- Magdalena Rosselló Ramis (Fustereta)
- 29.- Bàrbara Ribot Riera (Frau)
- 30.- Jerònia Vannell Mascaró (Petit)
- 31.- Bàrbara Frontena Ribot (Roqueta)
- 32.- Margalida Riera Domenge (Llevunina)
- 33.- Apolònia Maimó Riera (de S'Auberg)
- 34.- Isabel Pons (de Sa Canova)
- 35.- Maria Mestre (Molinera)
- 36.- Franci Genovard (de Sa Plaça)
- 37.- Francisca Gustà Maimó (Compte)
- 38.- Magdalena Marimón Gelabert (Poblera)
- 39.- Catalina Martí Ribot (de Can Genó)
- 40.- Antònia Mayol Ribot (Botona)
- 41.- Magdalena Susana Sansó (Teca)
- 42.- Francisca Font Bauçà (Llebre)
- 43.- Bàrbara Genovard Susana (Garriguera)
- 44.- Francisca Sansó Susana (Teca)
- 45.- ?
- 46.- Margalida Genovard Caldenteu (Nadal)

CENTRE D'ATENCIÓ

Cada poble de Mallorca és el nostre centre d'atenció. En el Consell Insular de

Mallorca centram el nostre esforç en les necessitats socials de cada poble.

Per això, a través dels Centres Comarcals d'Acció Social, es posa a disposició dels ajuntaments el suport financer i tècnic que necessiten. Assessorant i canalitzant les demandes que els professionals dels ajuntaments formulin, coordinant i articulant a nivell comarcal els programes d'atenció social que es vagin creant.

Per reforçar el desenvolupament dels serveis socials en els municipis de l'illa.

Perquè són el nostre centre d'atenció.

SERVEI D'ACCIÓ SOCIAL

C/ Palau Reial, 1 • 07001 Palma

Centre Comarcal d'Inca
c/ Antoni Rubí, 1, 2n.
07300 Inca
Tel. 88 02 16

Centre Comarcal de Manacor
c/ Baix Riera, 17, 2n.
07500 Manacor
Tel. 55 47 81

Centre Comarcal de Palma
c/ General Riera, 111.
07110 Palma
Tel. 75 65 43

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

La macropresó de Mallorca: una hipoteca pel futur

La possible construcció d'una macropresó a Mallorca s'afegeix a la ja llarga llista d'amenaques que afecten el desenvolupament de l'Illa. Des de Madrid se segueix obstinant en voler planificar el nostre futur sense comptar amb nosaltres. Ara toca fer macropresons, prop de 20, idò a fer macropresons! Les condicions geogràfiques (som una illa, no una estepa semidesèrtica!), territorials, ambientals, econòmiques, socials, etc., semblen que no tenen massa interès.

La polfca d'infraestructures penitenciàries no es pot basar en la imposició de models centralitzats. Demà, quan el mal estigui fet, els funcionaris de torn diran que les macropresons varen esser una equivocació (ara ja ho diven els jutges, els sindicats i els especialistes), però avui diuen que són inqüestionables, i sembla que oposar-s'hi ja és un bon començament oposar-se a l'interés general.

Segons Emilio Gaston (Justícia d'Aragó) les macropresons incompleixen la legislació penitenciària, no redueixen el desaratament dels reclusos, i dificulten la reinserció. El congrés sobre alternatives al sistema penitenciari actual, celebrat enguany a Madrid i patrocinat per la Fundació Encuentro i el Ministeri d'Assumptes Socials, va qualificar les macropresons de "brutals" i va reivindicar solucions més humanitzades. Podríem esmentar també les posicions manifestades pel jutge de vigilància Penitenciària Ramon Villar: "les macropresons sols són rendibles econòmicament però van en detriment del tractament penitenciari", o les posicions d'oposició dels sindicats UGT i CCOO.

Però si les macropresons possiblement són elles mateixes un projecte contradictori amb els objectius fixats per la Llei General Penitenciària de 1979 (que fixava en 350 el número màxim d'interns, d'acord amb les recomanacions del Consell d'Europa), a una illa de les dimesions de Mallorca arriben a assolir caràcter de verdader despropòsit. Mallorca no necessita de cap manera una macropresó, a no esser que la vulguin convertir en una colònia penitenciària.

La implantació d'aquests centres ha aixecat en algunes Comunitats Autònomes una àmplia oposició del Govern Autònom. Aquest és el cas d'Aragó on la Diputació General ha recordat al Ministeri de Justícia que tot i no tenir competències penitenciàries, si que les té en Urbanisme, i que no admetrà la imposició de la macropresó en el municipi de Zuera (Saragossa).

El ministre de Justícia, el 9 d'abril de 1992, va presentar als mitjans de comunicació la maqueta d'aquests macrocentres que han de substituir els actuals a partir de 1996, Les presons noves estan planificades com a ciutats independents. Inclouen un torre de control de 70 metres d'altura, i es divideixen en 14 mòduls, cada un d'ells amb capacitat per a 68 interns. La població reclusa s'acostarà així al milenar de persones, tot i que la pràctica habitual fa preveure un procés de massificació que pot dur fins i tot a doblar aquesta xifra. Tenguem en compte que els criteris de rendibilitat són la filosofia inspiradora d'aquest nou model. La superfície edificada -l'afectada més o menys directament és molt superior- pot arribar als 500.000 m².

Es evident que no estam parlant d'una actuació secundària, d'unes petites obres d'infraestructura, estam parlant de la construcció d'una nova població de prop de 2000 habitants (reclusos i funcionaris).

Les conseqüències econòmiques no són negligibles. Si, per exemple, s'ubicàs en el Pla de Buc a Santa Maria del Camí, es dificultaria la viabilitat de la Denominació d'Origen Binissalem, ja que les 50 Ha. construïdes serien el nucli del vinyet -ja molt afectat per les obres de l'autopista-. Els esforços que han duit al reconeixement d'un producte de qualitat i amb futur quedarien esvaïts. El Consell Regulador de la Denominació d'Origen, el 3 d'agost de 1992, deixava clara la seva oposició, fent constar la gran concentració de vinyes inscrites en el Registre del Consell que es dona en aquest punt, i les seves característiques edafològiques òptimes pel conreu de raïm de vinificació, fonament de la gran qualitat dels vins de la comarca.

Però si en lloc d'ubicar-se a Buc es fes a un altre indret les conseqüències no serien menys greus. La zona entre Raiguer i Pla que comunica la nova autopista Ciutat-Consell, és una comarca que els darrers anys ha patit la crisi industrial general del Raiguer i la crisi agrària que ha afectat els productes tradicionals (ametla, garrova, cereals, ramaderia ovina...). Sols l'existència d'una qualitat de vida acceptable, unes bones condicions ambientals, les seves bones comunicacions, i una petita empresa, és o menys activa han permès unes certes alternatives de futur. La macropresó, en aquestes condicions, hipotecaria les possibilitats de desenvolupament de la zona, amb conseqüències serioses de destrucció del teixit social i desarticulació econòmica.

Un altre tema són les conseqüències d'índole social, demogràfica i cultural. Les petites comunitats rurals no són el medi més adequat per tal d'assegurar la integració social del reclus o la seva família. Basta fer un repàs a l'àrea per constatar la seva estructuració a partir de petits nuclis, a vegades de pocs habitants, però amb segles de vivència comuna (Santa Eugènia, Ses Coves, Ses Alqueries, Biniali, Sencelles, Consell, Alaró, Santa Maria, Pòrtol, Sa Cabaneta, Marratxinet...). Es el futur d'aquests pobles el que estaria en joc.

Així, idò, no es pot dir no la volem a ca nostra la volem a cal veïnat. El problema de la construcció de la macropresó té un abast comarcal, i en el nostre cas afecta tot l'espai insular.

Fins ara no s'ha precisat quina serà la seva futura ubicació, però els treballs d'estudi de la Empresa Nacional d'Enginyeria (INITEC) per encàrrec de la Secretaria General d'Assumptes Penitenciaris han extès la preocupació.

INITEC va desembarcar a Mallorca com si es tractàs de la Guayana Francesa del cèlebre Papilló. Els criteris eren tan sols físics: geologia, topografia, distància a Palma, valor dels terrenys, comunicacions ... Res més. Per res es va considerar la realitat social, econòmica, humana o territorial. No en coneixem el resultat de l'estudi, però no pot ésser gens rigorós.

La resolució del tema penitenciar a Mallorca s'ha d'efectuar a partir de la seva realitat territorial, de l'existència de l'actual presó a Palma, i de l'estudi de la seva adequació o reconversió. Perquè tan sols Palma té capacitat per donar una sortida no traumàtica a la ubicació de la presó, descartant ja d'entrada qualsevol plantejament de macropresó.

Es curiós que quan es qüestiona la possibilitat de construir un hospital a Inca per restriccions pressupostàries, quan no s'estan construint els polidesportius compromesos pel Ministeri d'Educació i Ciència, quan s'està deixant els pobles amb unes escoles precàries, quan es neguen les inversions estatals més necessàries, l'Estat Espanyol emprengui l'operació de la macropresó. Una operació que a Mallorca no li convé gens ni mica.

Mateu Morro i Marcè.
Batle de Santa Maria del Camí.

Contra la macropresó de Mallorca

Davant les informacions i notícies que s'han fet públiques sobre la ubicació d'un nou centre penitenciar a l'Illa de Mallorca, amb les característiques d'una macropresó, que segons el model exposat el 9 d'abril de 1992 pel Ministre de Justícia Tomàs de la Quadra Salcedo estaria dissenyat pràcticament com a una ciutat independent, dominada per una torre de control de 70 metres d'altura, dividida en 14 mòduls amb una capacitat total acostada als 1000 reclusos, i amb una superfície construïda d'unes 50 Ha, considerem com a molt negativa la construcció a Mallorca d'aquest centre, a qualsevol que sigui el punt que es faci.

La seva ubicació a la nostra comarca tendria uns forts efectes desarticuladors sobre l'economia agrària, en afectar de forma molt important la zona del vinyet, i reduir de manera considerable la superfície de vinya integrada dins la Denominació d'Origen "Binissalem", precisament ara quan s'ha aconseguit la seva concessió, després de molts d'anys d'esforços. D'aquesta manera un sector agrícola amb possibilitats -el vitícola- es veuria greument afectat.

El reconeixement d'aquesta comarca vitícola de part de la Comunitat Europea, i tots els esforços duits a terme per a la seva consolidació, ara serien desaprofitats.

Els pobles de la nostra comarca no estan en condicions de suportar els impactes socials (demogràfics, de convivència, seguretat ciutadana, etc.) que es produirien, transformant d'una manera negativa el teixit social i la qualitat de vida aconseguida als pobles.

Les conseqüències de caràcter econòmic repercutiran sobre una zona que no ha estat beneficiada directament pel negoci turístic, i que amb la crisi industrial, comercial i agrària, té plantejades dificultats importants.

No es tracta tan sols del conjunt de petits propietaris expropiats -molts dels quals tenen en aquestes terres la font principal d'ingressos-, sino de les conseqüències generals sobre el conjunt de l'economia: pèrdua de valor dels terrenys, desactivació comercial, etc. Sens dubte la Macropresó no crearà cap casta de riquesa per a la gent de la nostra comarca i de Mallorca en general, en tot cas la destruirà.

Volem constatar també la manca d'infraestructures i de recursos que pateixen els pobles de Mallorca, producte de les insuficiències de la inversió pública i que fan impossible l'absorció d'un impacte tan traumàtic: la inexistència d'un abastiment d'aigua potable garantit; a vegades de xarxa de clavegueram; de depuradora; les males condicions de les carreteres, camins i vies públiques; la insuficiència de vigilància policial, etc.

També hem de considerar els impactes medioambientals que provocaria aquest macroassentament urbà a la nostra ruralia (a una zona ja prou castigada per l'autopista). El territori i el paisatge constitueix el bé més preciat de la nostra illa, i, sense dubte, el recurs bàsic per al nostre futur. La macropresó sacrificaria irreversiblement el paisatge, l'entorn i el medi natural.

Per últim aquesta casta de macropresons massificades, obeeix tan sols a criteris d'estalvi econòmic, no respon a cap de les necessitats existents a Mallorca, i es contradiu amb els objectius de la reinserció social establerts a la Llei General Penitenciària.

Agost de 1992
Coordinadora Local de Santa Maria del Camí contra la Macropresó de Mallorca.

SA FAROLA ORELLUDA

- Cam anam Francina?
 - Ja ho veus, me preparava per anar a n'es funeral.
 - No, idò ja pots fer via, porque sino no arribaràs a temps.
 - Fotre! i encara no he sentit tocar les 7 a n'es campanar!
 - Es que si has d'esperar que es campanar toqui les 7, me pareix que estàs ben servida.
 - I ana per què dius això?
 - O no t'has temuda de que es nelltoge no camina?
 - Una altre vegada! s'altre dia ja estava atunat.
 - Deu tonnar vell...
 - Tampoc no fa tant de temps que el varen posar..., el posaren s'altre dia.
 - S'altre dia? deu esser de pagès, porque ja fa 25 anys que el posaren.
 - Cam que encara deu anar amb conda, i Don Nadal no deu haver agafat es tranc per fer-lo caminar.
 - Idò que el posin per anar en piles!
 - De pandala! Lo que han de fer és donar-li conda!
 - Res vaig a fer-me sa clerxa que sino no arribaré a temps a consolar.
 - Ja hi seràs a temps ja! en so descavell que hi ha...
 - Sí, te dic... a n'es darrer varen estar una hora!
 - Per paga totham s'aixeca a n'es mateix temps i vengue serpentes, i per fer es deu reals justs a s'hona de surtir pareix que fan oli.
 - Tens tota sa naó, i llavonces se queden empandalats a defora xerrant a s'endret des pontal i fan un puta emboç que qualque vegada acabarà a tocs com sa "professon" de Maria.
 - No importa xerrar de "professon" per haver-hi tocs, basta xerrar de l'Aniany.
 - L'Aniany, i què és això?
 - Es "futbolistes", o no ho saps lo que va passar en sos nostros a Maria?
 - No, no ho sé jo! i què va passar?
 - Fotre que va passar! que "s'arbit" les va fer una putada i

el ventanen.
 - Jesús que ets de clara!, amb poques paraules t'entenen. De totes maneres "s'arbit" és sagrat.
 - Saps si les ventassin més pics si anirien vius en so fer sonar es "pitó".
 - Però i què va fer?
 - Res, deixeu anar! tarrmateix tu no m'entens i no aclarinem res.
 - Meam, idò tu que ets tan entesa, i ana què passa amb so batle que cada dia el veuen per sa televisiò i per es diaris?
 - O no te n'has alterada de tot es mender que s'ha arnat per devers es Consell?
 - Jesús! aquesta gent sempre la té armada, i ana què han fet?
 - En Cañellas que se creu que tot Mallorca és seu i pot fer lo que val. Ana què te pareix? sa costitxera li feia "cusigoies" i la s'ha llevada d'ermig.
 - I què no és molt amiga d'en Toni aquesta? porque sempre surten junts per ses fotos!
 - Amiga?, són des mateix partit! No i a n'en Toni li ha anat bé, porque l'han fet es secretari d'aquest partit.
 - Deus estar ben contenta que puji tant?
 - Així per lo "menos" xerraran un poc més de nostros i sabran que Aniany existeix.
 - Sí, però de cada dia hi ha més cases buides.
 - Calla! que s'Informatiu Balear ho va dir que érem es poble que hi havia més cases buides de Mallorca.

- Es que només s'en moren i no en neixen.
 - Sí, no és com aquell temps que a cada 3 cases hi podien posar un mestre.
 - Saps quines llocades que hi havia!
 - I cam que no teniem res més que fer...
 - Es que no tot és tenir-los, llavonces les has de mantenir, no és com antes que a n'es 5 anys ja les enviaven a guardar porcs o a "cuir" olives. Ana són senyors, neixen, les engreixes, les dones estudis, i no te dones cortè i ja te n'han embarassada una, antes almanco feien feina per tú 15 ó 20 anys, però ana...
 - Vaja un "nollo" que m'has amollat, quan li amolles no hi ha qui t'atuni.
 - Per cent, i quan amollaran ses aigas?
 - I jo que sé, ana només falta que ens hagin aixecat es carrers i ana no les duquin, porque tot està ben atunat.
 - De nes t'espantis! porque avui en dia hi ha molta poca formalitat.
 - Ana trencaré sa conversa, i des Local què ha estat?
 - No ho sé! , s'altre dia hi vaig sentir música, i ses vidrienes estaven tapades de lletrenos.
 - I què posaven?
 - Que hi han de donar sa "ductrina"?
 - Idò serà vera que no podré anar-hi més a fer es variat!
 - Si anam d'aquesta marxa no, ha d'essen que et facis catequista, si no és així no sé si hi entraràs.
 - Te dic que es temps canvia molt!
 - Lo que es temps corr!, i nostros dies aquí cotonrejant nos ha passat i si no feim via no arribarem a consolar.
 - I encara no han tocat sa mitja!
 - No t'he dit que es nelltoge està atunat!, es que me pareix que no m'escoltes!
 - Bé, bé, esperem i hi anirem juntes.